

Дарагія суайчыннікі!

Віншую вас з Днём Незалежнасці Рэспублікі Беларусь.

Для кожнага беларуса гэта свята напоўнена асаблівым сэнсам. Наша больш як 1000-гадовая гісторыя — пастаянная барацьба народа за сваю зямлю, духоўныя каштоўнасці і самавызначэнне. І нават пасля з'яўлення на карце свету суверэннай Рэспублікі Беларусь нам пастаянна даводзіцца адстойваць права на самастойны шлях развіцця. Сімвалічна, што галоўнае свята краіны — яшчэ і дзень вызвалення беларускай сталіцы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Вялікая Перамога выратавала нас ад знішчэння. Мы свята шануем подзвіг пакалення пераможцаў, якія адолелі грознага ворага і паднялі краіну з руін. Сёння Рэспубліка Беларусь — незалежная дзяржава, якая адбылася, дзе кожны грамадзянін можа дасягнуць любых вышынь у прафесіі, творчасці, спорце, грамадскім і сямейным жыцці.

Мы і ў далейшым будзем умацоўваць наш суверэннітэт і ствараць будучыню краіны на прынцыпах справядлівасці, раўнапраўя і клопату аб людзях.

Жадаю вам, паважаныя сябры, здароўя, дабрабыту і мірнага неба над галавой.

Са святам!

З Днём Рэспублікі!

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Музей ля Плошчы Незалежнасці

Факты і рэліквіі дзяржаўнасці

Сімвалічна, што Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь знаходзіцца ў двух кроках ад плошчы і праспекта Незалежнасці. Бадай галоўная місія гэтай установы — адлюстроўваць шматвяковую гісторыю станаўлення нашай дзяржаўнасці. Прычым не толькі фактамі, але і артэфактамі — “рэчывымі доказамі”, канцэнтрацыя якіх тут папраўдзе неверагодная. І ны не ляжаць мёртвым грузам, а працуюць на фарміраванне грамадскай свядомасці дзякуючы мноству выставачных і не толькі праектаў, на якія музей заўсёды багаты.

ст. 4

Замкавая веліч Гальшанаў

Аператыўнасць работнікаў культуры Ашмянскага раёна ў справе рэгулярага інфармавання "К" заслугоўвае слоў самай шчырай падзякі. Штогодніва ў пошце нашай газеты — некалькі надзённых навін з гэтага рэгіёна. Гэтым разам гаворка ішла пра візіт міністра культуры Рэспублікі Беларусь Юрыя Бондара ў аграгарадок Гальшаны 29 чэрвеня.

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ашмянскага раёна Касцярына Кацярына Астравіч паведаміла "К", што міністр культуры цікавіўся ходам аднаўлення Гальшанскага замка, у прыватнасці — рэканструкцыяй яго Паўночнай вежы. Як вядома, работы на гэтым аб'екце вядуцца некалькі гадоў, а грошы выкарыстоўваюцца з дзюбу крынціц з фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, а таксама — з матэрыяльных сродкаў Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі". Як засведчыў візіт міністра, асвойваюцца дадзеныя грошы пастыхова.

Работы на Паўночнай вежы завяршаюцца. У складзе аб'екта — тры надземныя ўзроўні і падвальнае памяшканне. У апошнім мяркуецца стварыць музейную экспазіцыю. На другім надземным ярусе прад-

уцледжана аглядавая пляцоўка. Азнаёміўся Юрый Бондар і з працэсам добраўпарадкавання прылеглай тэрыторыі, ход якой мае сваю загалова распрацаваную канцэпцыю.

Грошы Дзяржаўнай праграмы цалкам выкарыстаны. Па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ашмянскага раёна Касцярына Кацярына Астравіч да восени будзе асвоены 498 тысяч рублёў з Прэзідэнцкага фонду. Яны пойдуча на электрыфікацыю аб'екта, яго музеефікацыю, на відэакантроль і на далейшае аднаўленне прылеглай да вежы замкавай сцяны.

У гэты ж дзень міністр культуры Юрый Бондар сустрэўся з работнікамі культуры Ашмянскага раёна.

Фота Аляксандра НАВУМЧЫКА, "Аршанскі веснік"

Надзея БУНЦЭВІЧ

Правадзёнае свята мае як традыцыйны складнік, так і новаўвядзены, некаторыя з якіх прадрыкаваны аховай здароўя ў складаных абставінах. Так, ужо пры ўваходзе ў кожнага гасця правераць тэмпературу. Дый сама тэрыторыя святочных мерапрыемстваў пашырана, каб можна было трымаць неабходную дыстанцыю. Прадуманы і розныя варыянты лагістыкі: як даехаць з Мінска, Магілёва, Оршы. Вядома, ёсць распрацаваныя экскурсійныя маршруты. Апроч таго, Беларуская чыгунка пусціць дадатковыя паязды, з'явіцца і аўтобусы, расклад руху якіх таксама будзе адпавядаць часу фестывальных падзей.

А што ж уласна праграма? Не пазабуйце асабліва традыцыйныя тэматычныя пляцоўкі. У прыватнасці, выстава "Зроблена ў Беларусі" сёлета прысвечана прадукцыі Мінскага трактарнага завода. І гэта не "музейная экспазіцыя", дзе ўсё па-за шклом і нельга нічога памацаць — наадварот, цікава будзе і сем'ям з дзецьмі, і патэнцыйным пакупнікам. Як заўжды, будучы працаваць рамеснікі, гандляры сувенірамі: удзельнікамі гэткага горада майстроў пад назвай "Александрыйскі кірмаш" стануць, паводле папярэдніх раскладаў, прадстаўнікі не толькі Беларусі, але і Літвы, Расіі, Украіны.

Гандлёвыя шэрагі, летнія кавярні, набыццё марозіва і дэсертаў на пляцоўцы "Лёва з Магілёва", хлебабулачных вырабаў і кваса — на "Каравайнай сялібе", моладзевая экспазіцыя "Калідор эпох",

Наш лёс — Беларусь

Святкаванне Купалля, што спрадзек было звязана з летнім сонцастаннем і уласціва многім еўрапейскім народам, у Беларусі мае свае асаблівасці. Вось ужо ў 11-ты раз яго галоўнай пляцоўкай стане аграгарадок Александрыя на Шклоўшчыне: 11 — 12 ліпеня тут пройдзе Рэспубліканскае свята "Купалле", вядомае пад назвай "Александрыя збірае сяброў".

Фінальны тур Рэспубліканскага сямейнага конкурсу "Уладар сяла", работа атракцыйна і іншых кірмашаў, цыркавыя выступленні, модныя паказы ільнянага адзення ад канцэрна "Беллетрам", паказальныя выступленні лёгкай і парашутыстаў, дзіцячая і маладзёжная дыскатэкі — гэта далёка не ўсё пералік таго, што можна будзе напаткаць на беразе Дняпра. Арганізатары падрыхтуюць асаблівую значнасць "Свята кнігі", дзе анансуюць вераснёўскі

Дзень беларускага пісьменства, што пройдзе ў Бялынічах, разгорнецца выстаўка-продаж лепшых выданняў апошняга часу. Святочны настрой, вядома, створыць музыка. Цягам двух дзён разнастайныя канцэрты, прычым на ўсе густы — папросту безліч. Са сваімі, лічыце, сольні-

камі выступляць "Песняры", ансамбль песні і танца "Медуніца", аркестр народных інструментаў імя Л.Іванова, іншыя калектывы Магілёва і Магілёўскай філармоніі.

Ды ўсё ж у цэнтры грамадскай увагі, безумоўна, апынецца гала-канцэрт "Мая Александрыя".

— Гэты канцэрт, — расказала ў час прэс-канферэнцыі Ірына Дрыга, начальнік галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, — звычайна збірае не толькі публіку ў партэры, але і шматлікіх гасцей побач з ім, на мосце. Тыя ж, хто туды не патрапіць, змогуць паглядзець тэлеверсію ўжо на наступны дзень. Паколькі 2020-ты завяршае трэці Год малой радзімы, галоўнай тэмай гэтага гала-канцэрта стане лёс сапраўднага беларуса — які нарадзіўся ў такой вёсцы, як Александрыя ці нейкая іншая, сам сябе, як прынята гаварыць, зрабіў, стварыў свой лёс, стаў асобай: пасады дрэва, пабудоваў дом, узрасціў сына, акультурыў, добраўпарадкаваў сваю радзіму — не толькі малую. Цягам дзёў мы убачым дзяцінства, юнацтва лірычнага героя, службў ў арміі, стаўленне яго як прафесіянала, сямейныя адносіны. Праз гэта раскрыецца лёс усіх тых, хто пражыў апошняе чэцвёр стагоддз ў Незалежнай Беларусі і будаваў яе суверэнiтэт. Асаблівым будзе і сцэнічнае афармленне. Гэта птушка-абярэг, якая беражэ і Александрыю, і ўсю нашу краіну.

Калектывы і салісты Беларускай дзяржаўнай філармоніі ладзяць адначасова дзве акцыі: "Майстры мастацтваў — працаўнікам сяла" і "Культурнае лета: майстры мастацтваў — дзецям".

Надзея БУНЦЭВІЧ

ЗВІНЯЦЬ КАСА І ПЕСНЯ

Рэспубліканскі праект Міністэрства культуры Беларусі "Майстры мастацтваў — працаўнікам сяла" звычайна ахоплівае жывёны: музыканты выяжджаюць не толькі ў аграгарадкі, але і літаральна

ў поле, каб падарыць вясцоўцам добры настрой, "зарадзіць" іх на далейшыя працоўныя здзяйсненні ў "бітве за ураджай".

Сёлета сельскія "музычныя баталіі" пачаліся раней — з канца чэрвеня.

— Мы з вялікай адказнасцю паставіліся да гэтых выступленняў, — расказаў напярэдадні паездкі мастацкіх кіраўнік Беларускага дзяр-

Баталіі акордаў

жаўнага ансамбля народнай музыкі "Святла" Вячаслаў Статкевіч. — Новую праграму рыхтавалі, рэцэпавалі прыблізна месяц. Вядома, будзем паказваць і нашы "хіты", але заўжды хочацца прапанаваць і штосьці новае. Гэта і апрацоўкі беларускіх народных песень, што з'яўляецца адным са стрыжнявых кірункаў нашага калектыву, і новыя кампазіцыі, блізкія народным. Будучы, да прыкладу, песні "Запрашаем у Беларусь" Леаніда Шульмана на словы Сяргея Скавыша і мае, "На літая вышні" Уладзіміра Гінько на верш Васіля Цітаўца, на яго ж словы — "Два голубы" Алега Чыркуна, народная песня "Лецейка — гарачая пара" і многія іншыя. Сярод танцавальных нумароў — так званы трыпціч, складзены з "Лявоніч", трапаку і падэспані. Праграма цалкам — паўтары гадзіны "чыстай" музыкі. У час канцэртаў, зразумела, працягласць павялічваецца: далучаюцца прамоўны, агладысменты. Але ёсць магчы-

масць сачыць за рэакцыяй публікі і, калі трэба, штосьці скарачэваць. Да таго ж, мы імкнемся ладзіць гэткае інтэрактыўнае шоу, каб глядзчыні моўчы слухалі, а таксама ўдзельнічалі.

Наш першы канцэрт — у аграгарадку Парычы Светлагорскага раёна. Доўга і прыдзірліва абіралі месца — у парку ці на прыступках Дома культуры. Спыніліся на апошнім, бо некаторыя ўзвышшыя нахлталі "сцэны" дае магчымасць леей убачыць дзеянне. Нашы шляхі праходзяць праз Ляхавічы Браслаўскай вобласці, Глушу, што на Бабруйшчыне. А ў ліпені нас чакае Лідчына, аграгарадок Ганчары, дзе штогод ладзіцца свята "Звінчы касе — жыве вёска". Ну, а мы скажам так: гучыць песня — жыве добры настрой.

ВАКОЛ СВЕТА — З МУЗЫКАЙ ЛЕТА

На сёння паспелі прайсці ўжо некалькі мерапрыемстваў акцыі "Культурнае лета: май-

Пасля канцэрта ў Асіповіцкай дзяржаўнай спецыяльнай агульнаадукацыйнай школе-інтэрнаце.

стры мастацтваў — дзецям", падрыхтаванай Філармоніяй для дзяцей і юнацтва пры фінансавай падтрымцы Міністэрства культуры Беларусі.

— Вядома, мы працуем для дзяцей увесь год, — падцвердзіла адміністратар згаданай "філармоніі ў філармоніі" Ірына Траццякова. — Але для летніх канікулаў падрыхтавалі канцэртныя праграмы, складзеныя з самых лепшых нумароў, аб'яднаных цікавымі для дзяцей і актуальнымі для цяперашняга часу тэмамі. Адна з іх — "Будзьце здаровымі!" — гаворыць сама за сябе. Гэта не "лекцыя" пра

тое, як пазбегнуць вірусаў, а, лічыце, інтэрактыўная гульня, скіраваная на неабходнасць прывіць і замацаваць у дзяцей навыкі здаровага ладу жыцця. Ці, да прыкладу, "Музычная кругасветка", з якой мы выступілі ў сталічным Дзіцячым доме № 5. Гэта сапраўднае "віртуальнае" падарожжа, падрыхтаванае нашым баяністам Яўгенам Курьльчыкам (ён і іграе, і расказвае) разам з іншымі артыстамі. Тут музыка розных краін не толькі выконваецца на мове арыгінала, але і спалучаецца з відэаканцэнтам, аповедям пра некаторыя

КУЛЬТУРА ШТОДНІВОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Інфармацыя з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юры КАРПЕНКА; **рэдактар аддзелаў:** Яўген РАГІН; **аглядальнік рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬСОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Алег КЛІМАУ, Надзея КУДРЭЦКА, Антон РУДІК, Ілья СВІРЫН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт:** Пётр ВАСІЛЕВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія АРАП; **карэктар** — Таццяна ПАШЫНКА.

Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч.47эры паварх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Друк — СПАБДІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Праймкіна: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч.47эры паварх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (адрасы паштарта, дату выдання, кім і калі выданыя паштарты, асабісты нумар), асобнае месца прайс, зарэгістраваны адрас. Аўтарскія рупкісныя не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаваны аўтар можа не аддаваць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

"Матэрыял на правах рэкламы."
"Культура", 2020. Нумар 3132. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпіска ў друк 02.07.2020 ў 15.00. Замова 2115.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

3 ЛІПЕНЯ — ДЗЕНЬ ВЫЗВАЛЕННЯ БЕЛАРУСІ АД НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ ЗАХОПНІКАЎ

— Павінен атрымацца не столькі канцэрт, — распавёў на нашай просьбе рэжысёр Аляксандр Вавілаў, уладальнік спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за падрыхтоўку і правядзенне цырымоні адкрыцця II Еўрапейскіх гульні, — колькі своеасабліва музычны спектакль, гісторыя ў песнях, якія ўзаемазвязаны паміж сабой: кожная наступная — бы чарговы аповед, яшчэ адна прэступка. Узімаючыся па гэтай песняй “лесвічці”, глядзячы разумеюцца, што праспяваная, паказаная артыстамі гісторыя — пра ўсіх нас і пра кожнага. Натуральна, што знаёмыя, упадабаныя публікай песні загучаць па-новаму: са складанай драматургіяй, у адметных аранжыроўках. Фінальная ж песня будзе прэміернай.

Сярод удзельнікаў — ансамблі “Сябры” на чале з Анатолем Ярмоленкам, “Беларускія Песняры”, гурты “Чысты голас”, “Аўра”, Дзяржаўны акадэмічны ансамбль танца Беларусі пад кіраўніцтвам Валянціна Дудкевіча, салісты оперы Уладзімір Громаў, Станіслаў Трыфанаў, знакамiтыя эстрадныя зоркі Іна Афанасьева, Аляксандр Саладуха, Алёна Ланская, Аляксей Хлястоў, Саша Нема, а таксама Віталь Варанко, Аляксандр Саванец, Яўген Курчч, Андрэй Коласаў, Антон Карчэўскі, супрацоўнікі тэлебачання, якія заспяваюць, і многія многія іншыя. Вясці праграму запрашаны Уладзімір Гасцюкін. А гасцямі праекта стануць народная артыстка Украіны Ірына Білык і заслужаны артыст Расіі Дзяніс Майданаў.

К

Фота з архіва “К”

традыцыі гэтых народаў. Цягам праграмы дзеці пашыраюць культуру розных куткоў планеты, вучацца, як сабе паводзіць, як вітацца на розных мовах. З праграмай “Дзень добры, лета!” нашы артысты выступілі ў яшчэ адным Дзіцячым доме — № 7, прычым на свежым паветры, у Асіповіцкай дзяржаўнай спецыяльнай агульнаадукацыйнай школе-інтэрнаце для дзяцей з парушэннем функцый апорна-рухальнага апарату. Паўсюль — вельмі ветлівы прыём з боку кіраўніцтва, жывая рэакцыя дзяцей — самыя розных, ад 7 да 17 гадоў.

— У Асіповічы, — падзялілася ўражаннямі адна з удзельніц праграмы, спявачка Галіна Сакольнік, — мы ехалі са шчылімілімі папучыямі. Бо заўсёды хочацца хоць чымсьці дапамагчы дзецям з асаблівасцямі развіцця, прынесці ім радасць. Спадзяюся, нам гэта ўдалося. Было багата, як свяцілі дзіцячыя вочкі, як хтосьці імкнуўся рухацца ў такт музыцы: гэты від мастацтва нікога не можа пакінуць абякавым.

К

Усё далей і далей ад нас вайна. І усё далей па адлегласці той гістарычнай дзень 3 ліпеня, калі быў вызвалены наш родны Мінск. Так, шмат гадоў мінула з тае сонечнай найшчаслівай падзеі. Але вось з цягам часу вайна, якая бязлітасна вырвала з жыцця трэцюю частку насельніцтва Беларусі, нібы зноў пачынае набліжацца да нас, успамінаецца усё часцей і пранізлівей ці то ў кантэксце чорнага 22 чэрвеня, ці то — з радасцю і са слязямі на вачах — у першыя пераможныя майскія дні кожнага года. А самым галоўным нацыянальным падарункам для нас, беларусаў, сталі, мабыць, першыя ліпенскія дні, калі мы святкуем і вызваленне нашай зямлі ад фашысцкай навалы, і сучасны Дзень Незалежнасці Рэспублікі Беларусь.

“Калі застануся жывы...”

Леанід Асядоўскі. “Вставай, страна огромная”.

Так, на вялікі жаль, удзельнікаў той вялікай эпохальнай вайны становіцца ўсё менш. Вось і ў нас, у Беларускім саюзе мастакоў, сёння ў жывых засталіся толькі двое салдат-пераможцаў: народны мастак Леанід Шчамялеч і заслужаны дзеяч мастацтваў Аляксандр Салаўёў. А ваявала на франтах, у партызанскіх атрадах і падполлі больш за 120 прафесійных твораў, а таксама тых, хто вярнуўшыся з акалоў паліцыі Перамогі на ўсё жыццё абраў сабе прафесію жывапісца, графіка ці скульптара, упісаўшы сваё імя ў выярэленцы летапіс эпохі.

Для ветэранаў вайна і стала галоўнай Памяшчю іх жыцця, якая потым увавасабілася ў жывапісныя карціны, скульптуры, граўюры, плакаты, малюнкі, мемарыялы, манументальныя роспісы. І тут нельга апыцца, нельга дацца. Яны, былыя воіны, пераможцы, сваім мастакоўскім талентам усё зрабілі для таго, каб іхнія дзеці і ўнучкі хача б трохі “ўвайшлі” ў тую гераічную і трагічную прастору, у якой іх бацькі і дзяды, тады зусім юныя, маладыя, бязвыся, апынуліся ў гадах “сороковых роковых”. І мне здаецца, што гэтая іхняя візуальная памяць, захаваная ў творах, менавіта для сённяшняга моладзі з’яўляецца тым

самым кампасам, па якім трэба выбіраць правільны маральны шлях. Таму што той часты парыв любові да сваёй Айчыны, той ахвярны напал і гатоўнасць аддаць жыццё за яе — незабыўныя, такога больш не было ніколі.

Немагчыма пералічыць усіх тых франтавікоў і партызанаў, хто ўнёс свой паслыны ўклад у скарбніцу выярэленца мастацтва Беларусі: пра многіх пераможцаў Вялікай Айчыннай у розныя часы шмат расказвала наша газета “Культура”. Сярод іх — лётчык-знішчальнік, Герой Савецкага Саюза Міхаіл Зялёнкін, шэсць кавалераў ордэна Славы і баявога Чырвонага Сцяга, а тры чворці ўдзельнікаў баёў за Радзіму былі ўзнагароджаныя ордэнамі Чырвонай Зоркі і Айчыннай вайны, баявымі медалямі “За адвагу”, “За баявыя заслугі”.

А што ж тыя мастакі, народжаныя на зямлі Беларусі, якія наогул не вярнуліся з вайны? Хто іх сёння ведае? Ды, на жаль, практычна ніхто! І ў інтэрнэце вы нічога не знойдзеце пра іхнія ваенныя лёсы. Некаторыя імяны загінулых, праўда, высечаны на мемарыяльнай мармуровай дошцы нашага Саюза мастакоў, але пра іх жыццё і творчасць, зноў жа, што вядома? А далёка ж не ўсе мастакі, прытым вельмі таленавітыя, тады,

перад вайной, знаходзіліся ў творчым Саюзе. Напомню, што ў 1940-м годзе адбыўся першы прыём у Саюз савецкіх мастакоў Беларусі, членамі якога тады сталі амаль 40 чалавек. Аднак на падыходзе было яшчэ каля дваццаці твораў — але вайна ўнесла свае чорныя карэктывы.

Шмат гадоў мяне хваліла пытанне: як жылі ў мастацтве тыя людзі, якіх забрала вайна і спадчына якіх амаль што не ацалела, а тое і зусім не захавалася? Не было дзе і не было каму захоўваць іхнія творы. Засталіся толькі імяны і сціплыя даныя анкет у архівах... І не заўсёды ёсць нават фотаздымкі. Кожны новы факт як вынік доўгага карпатлівага пошуку — бяспынны. Але даўно ўжо няма ў жывых большасці сяброў, ראвеннікаў, блізкіх сваякоў тых, хто загінуў у баях або сканаў у канцлагерах і гета. На шчасце, дачка тэленавітага скульптара Абрама Жорава — Святлана, з якой я не аднойчы сустракаўся, мне шмат чаго расказала пра свайго тату і шмат чаго зрабіла для ўвеквечвання яго памяці. А яшчэ каго-то з прамых нашчадкаў загінулых мастакоў сёння, мабыць, знайсці і не выпадае. Карцей кажучы, цяпер кожнае запісанае слова, кожны радок успамінаў — часта адзіная магчымасць, што ўзнаўляе вобраз тых цудоўных людзей, якія назаўсёды засталіся маладымі...

У гэтыя першыя ліпенскія дні Свята Вызвалення нашай Радзімы хачу нагадаць імяны, якія я здолеў, пачынаючы з 70-х гадоў, знаходзіць не толькі ў беларускіх і маскоўскіх архівах, але шпгосім паспеў пачэрпнуць з “жывых” успамінаў — А.Бембеля, З.Азгура, А.Глебава, Я.Красоўскага, А.Мазалява, С.Селіханова, М.Зялёнкіна, Л.Лейтмана ды іншых прадстаўнікоў старэйшага пакалення мастакоў, якія асабіста, у даваенны час сумесна вучобы і работы, ведалі сваіх загінулых сяброў і ראвеннікаў. Вось гэтыя імяны: А.Арлоў, М.Малевіч, А.Пашута, У.Барвенскі, Ш.Пікус, А.Бразер, І.Эйдэльман, Г.Ізмайлаў, І.Мільчын, З.Мірын, Я.Саматыя, Х.Гутэрман, М.Калішэвіч, Б.Каплан, С.Аншалеўіч, С.Даўжанскі, Л.Сонкін, Р.Баброўскі, Л.Юдзін, М.Вакслер... Пра апошняга з гэтага спісу ў беларускай прэсе я згадваю ўпершыню.

Заканчэнне — на старонцы 15.

Гісторыя з вышыні птушынага палёту

У жыццё сучаснага чалавека даўно і трывала ўвайшлі электронныя карты і спадарожніквыя здымкі. Кожны карыстальнік смартфона, падключанага да інтэрнэту, можа за некалькі хвілін з дапамогай адпаведных сервісаў знайсці і пабачыць на карце, дзе знаходзяцца тыя ці іншыя горады, вуліцы альбо дома. Але да пачатку касмічнай эры людзі таксама спрабавалі зірнуць на зямлю з вышыні. Амаль адначасова са з’яўленнем паветраплавання, як толькі чалавек здолеў узняцца ў неба, нарадзіліся і аэрафотаздымкі. Чым каштоўныя гэтыя старыя выявы, зробленыя з борта самалёта, і якія загадкі яны дапамагаюць раскрыць?

Антон РУДАК

Сёння ў інтэрнэце на тэматычных сайтах можна знайсці ў вольным доступе за пару дзясяткаў гістарычных аэрафотаздымкаў Мінска. Пераважная большасць адносіцца да гадоў Вялікай Айчыннай вайны, што робіць іх неадзінымі крыніцамі, якія нясуць у сабе звесткі не толькі аб архітэктурным абліччы старога горада, але і аб трагічных падзеях ваеннага ліхалецця. Але насамрэч лік такіх крыніц па гісторыі беларускай сталіцы ідзе на сотні. Распавесці пра сакрэты гістарычных аэрафотаздымкаў Мінска мы папрасілі іх даўняга даследчыка і зборніка — мінскага краязнаўцу Паўла Растоўцава.

ШЛЯХ ДА ВЕДАЎ

Нарадзіўшыся ў Мінску ў 1977 годзе, будучы калекцыянер яшчэ з малых гадоў пачаў цікавіцца гісторыяй роднага горада, з ахвотай чытаў любыя кнігі на гэтую тэму — хоць у тыя гады іх з’яўлялася заўважна менш, чым цяпер. Любіў шукаць і разглядаць старыя фота, карты, планы Мінска... У эру да з’яўлення інтэрнэту ў нашых краях любая такая знаходка была яшчэ больш цікавай і значнай, і дапытлівы юнак скарыстоўваў любую магчымасць, каб даведацца пра свой горад нешта новае. І вось у 1993 годзе такая цікаўнасць прывяла шаснаццацігадовага хлопца на выставу, якая праходзіла ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Выгляд левабярэжнай часткі Мінска ў раёне сённяшняй плошчы Перамогі. Верасень 1941 года.

У той часовай экспазіцыі былі прадстаўлены фота, зробленыя ў Мінску ў гады вайны нямецкімі лётчыкамі. Калекцыя гэтых незвычайных здымкаў прывезла тады ў нашу сталіцу дачка аднаго з кіраўнікоў нямецкай службы аэрафотаздымкі Ханса Руэфа. Жанчына ў ўпершыню ў Мінску — яна наведала нашу краіну ў складзе групы Нямецкага чарнобыльскага фонду, прывозіла дапамогу і падарункі для беларускіх дзяцей. Мабыць, адчуваючы пэўную віну і няёмкасць за паводзіны сваіх сучайнікаў у Беларусі падчас акупацыі, немка вырашыла зрабіць падарунак мінскаму музею Вялікай Айчыннай вайны і перадала туды ваенныя фота беларускай сталіцы, якія ўсё жыццё захоўваў яе бацька.

Так Павел Растоўцаў ўпершыню пабачыў аэрафотаздымкі, і яны дужа яго ўразілі — можна сказаць, тады выстава змяніла ягонае жыццё, хоць і не адразу. Другі раз гэтыя незвычайныя выявы нагадалі пра сябе ў 2005 годзе, калі Павел, ужо дарослы мужчына з вышэйшай адукацыяй і працай, пабачыў ваенныя аэрафотаздымкі ў інтэрнэце, на сайце “Мінск стары і новы”, прысвечаны горадскай гісторыі. Там былі тыя самыя, знаёмыя фота з колішняй выставы ў музеі — але былі і іншыя здымкі. Павел зноў быў уражаны — скантактаваўшыся з аўтарам сайта, мінскім краязнаўцам Уладзімірам Валожынскім, ён даведаўся, што такія фота прадаюцца праз інтэрнэт, і іх можна настрабаваць набыць. Так пакрысе Павел Растоўцаў пачаў сістэматызаваць веды аб аэрафотаздымках Мінска, а пасля і збіраць сваю калекцыю такіх фота.

Заканчэнне — на старонцы 14.

Дыпломы сацыяльнай значнасці, або Прыярытэт на абароне

Звяршылася абарона дыпламаў у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Чым адрознівалася сёлетняя працэдура ад іншых, як паўплываў на яе рэжым самаізаляцыі? Якія тэматычныя прыярытэты прадэманстравалі дыпломнікі? З гэтымі пытаннямі мы звярнуліся да тых, хто мае непасрэднае дачыненне да падрыхтоўкі і выпуску творчых кадраў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ /
Фота аўтара

Міхаіл БАРАЗНА,
рэктар Беларускай
дзяржаўнай акадэміі
мастацтваў:

Стан пандэміі на крытэрыях ашэнкі і якасці работ не адбіўся. Прынамсі, кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва, графікі і скульптуры былі прадстаўлены вельмі годна. Тэматычныя прыярытэты вызначаюцца той акалічнасцю, што на мастацкім фактэце навукаюцца шэсць гадоў і тэма дыпломнай работы звязаная з творчым накірункам, які свядома абіраецца студэнтам і асэнсоўваецца цягам доўгага часу. Тэма даводзіцца да ладу на курсавых работах, на летніх практыках, на зборы марыялаў. І, як звычайна, дыпломнікі звярталіся да вечных тэм — чалавек і ягоны лёс, драматычныя варункі жыцця і гісторыі, маральныя каштоўнасці. Але, разам з тым, нашай навучальнай установе сёлета спадчына сем'яўзя-сянт п'яць гадоў з дня заснавання, і таму кафедра манументальна-дэкаратыўнага мастацтва большасць сваіх работ зрабіла для аздаблення менавіта інтэр'ераў акадэміі мастацтваў. Восць такіх прыярытэт назіраўся на абароне.

Гадоўны корпус акадэміі зыходна быў, можна сказаць, даволі шараговым будынкам для свайго часу, цяпер жа ў выніку перабудовы і рэканструкцыі і сам згаданы будынак, і ўвесь комплекс акадэміі, мае рысы ўнікальнасці і паступова ператвараецца ў музей. Сюды можна нават экскурсіі вадзіць.

Пасля рамонтна нашы сцены былі для нас нязвычайныя, бо чыстыя — на іх не было ніякіх твораў мастацтва. Зразумела, што акадэмія так выглядаць не можа, таму на сённяшні дзень у нашых інтэр'ерах ёсць і вітражы, і роспісы, і творы, дзе спалучаюцца розныя тэхнікі — як фігуратывнае мастацтва, так і дэкаратывнае афармленне.

На сённяшні дзень гэты працэс яшчэ не закончаны, але ўжо цяпер бачныя прынцыпы афармлення будынка, які знакавы ў раёне, горадзе, краіне. Культурнай тэрыторыяй з'яўляецца і двор акадэміі. Тут ужо ёсць скульптурная пластика, а будзе і яшчэ.

Хоць на фэйсбуку можна было пабачыць прамяня рэпартажы, якія мы вялі амаль з усіх абарон, па восені будзем ладзіць выставу дыпломных работ, каб іх магла пабачыць уся зацікаўленая грамада. Усё ж такі праз нязвыклыя сітуацыі абароны, выкліканы незалежным ад нас абставінамі, многія пазбавіліся традыцыйнага свята, саброеўскага і прафесійнага сумоўя. Па восені акадэмія гэта свята грамадзе верне.

Крысціна СТРЫКЕЛЕНА,
прафесар кафедры гісторыі
і тэорыі дызайна БДАМ:

У гэтым годзе на абароне дыпламаў кафедры, дзе я працую, упершыню адбылася прэзентацыя свайго роду інавацыянага напрамку, які відавочна будзе запатрабаваны грамадой. Мы да гэтага рыхтаваліся яшчэ з мінулага года. Дзякуючы шчыльнаму супрацоўніцтву з Лабараторыяй поўнакупальнага, іншая назва "фудлом", кіно ў Мінскім планетарыі, у нас на абароне было два такіх "поўнакупальных" дыплама. Гэта тэхналогія стварае эффект прысутнасці, дазваляе глядачу адчуць сябе ўдзельнікам таго, што адбы-

ваецца перад ягонымі вачыма. Два праекты — "Мары зорак" Івана Гапенкі, касмічная

Падчас абароны дыпламаў.

тэма; і "Дрэва жыцця" Мікіты Бур'яка на аснове скандынаўскай міфалогіі — вельмі якасныя работы і да таго ж тэхналагічны прарыв. Усё гэта зроблена ва ўмовах пандэміі і вымушанай самаізаляцыі, якая што ні кажы, зламала выпрацаваны гадамі алгарытм работы над дыпламамі.

Яшчэ адным прарывам я лічу дыпломную работу Дар'і Шкоравай. Яна прапанавала інавацыйны рэкламны ход — ідэнтыфікацыю брэнда "Атлант" сродкамі віртуальных, лічбавых тэхналогій. Тут і лагістыка грунтоўная, і візуальнае рашэнне арыгінальнае, і яшчэ яно адкрывае новыя перспектывы для "Атланта". Праект адправілі на "Атлант" і ў адказ атрымалі ўдзячны ліст на імя рэктара. Досыць цікавыя і іншыя дыпламы. Прынамсі, прысвечаныя стагоддзю УНОВИСА.

Разумеецца, дызайн — гэта не толькі мастацтва. Гэта яшчэ і праца з функцыямі пры арыентацыі на карысны вынік. І яшчэ — супрацоўніцтва. Бо чым больш значны

праект, тым больш людзей і арганізацый зайдзеінічана ў ягонай рэалізацыі. Праекты для "Атланта" і для Планетарыя выкананы ў рамках дзеючых дамоўленасцяў тых структур з акадэміяй. Мы паслядоўна развіваем гэту лінію.

Хачу яшчэ адзначыць вось якую акалічнасць. Ёсць пытанне, якое заўжды было і зараз нікуды не знікла. Больш за тое, праблема яшчэ і пагаршацца будзе, асабліва з развіццём камп'ютарных тэхналогій. І спецыфіка акадэміі, і традыцыі, закладзеныя ў нашым навучальным працэсе, адназначна вядуць нават цягнуць нас у зону элітарнага мастацтва.

пытанні і эканамічнай рэчаіснасцю — праблема, якую трэба вырашаць на ўсіх узроўнях. У тым ліку і ў навучальным працэсе.

Пэўныя дыпломныя распрацоўкі, да якіх у нас, выкладчыкаў і акадэміі ўвогуле, ёсць пытанні, змацоўваў з рэальнага сектара задавальняць цалкам. Як гаворыцца, з рукамі адарвуць. Мы ж зыходзім з таго, што дызайнеры мусяць ствараць тэмы, якія востра актуальныя і накіраваныя ў зоны запатрабаванасці, але не камерцыйнай, а сацыякультурнай, гуманітарнай. Дыпламы мусяць мець сацыяльную значнасць.

Нельга ставіць знак роўнасці паміж дызаінам і мастацтвам у чыстым выглядзе. Трэба знаходзіць баланс паміж мастацкім і практным чынінікамі.

Ч а с а м

Дарына Даўгадзіліна.
Квадрыпціч
"Чатыры стыхі".

Але атрымліваецца, што рэальны сектар, куды трапляюць нашы выпускнікі, па сваёй сутнасці "маскуль". Гэта новы выклік часу, і ўсталяванне балансу паміж элітарнасцю і масавасцю, паміж высокімі эстэтычнымі за-

Глеб ОТЧЫК,
старшыня Беларускага
саюза мастакоў:

Сітуацыя, выкліканая пандэміяй і вымушанай самаізаляцыяй кепска паўплывала хіба на тых студэнтаў, што і раней лайдачылі, а тых, хто адказна ставіўся да справы, трымаўся творчай дысцыпліны, яна яшчэ больш сканцэнтрвала, настраіла на станоўчы вынік. Мне асабіста спадабалася абарона кафедры жывапісу, канкрэтна — кампазіцыя з чатырох карцін пра Магілёў. Аўтар прысвяціў яе роднаму гораду. Ён напярэднядні якраз наведваў Магілёў і магу адзначыць, што дух, вобразны лад горада перададзены дакладна. Прынамсі, пераканаўча. Вельмі прынікнёны твор.

Графічныя дыпламы традыцыйна роўныя, высокатэхнічныя. А тое, што мы бачым у рэстаўратараў і манументалістаў — гэта на сёння рэальны прарыв. Такага ў нашым мастацтве яшчэ не было. Яны абіраюцца на традыцыі, але спалучаюць іх з навацыймі. Мазаікі, што былі прадстаўлены на абарону — гэта вышэйшы ўзровень майстэрства. Я кажу гэта як чалавек, у манументальным мастацтве даведзены.

Моцная сёлета і скульптура. Відавочны прагрэс у параўнанні з мінулымі годам. Летась дыпламы былі больш эскізнага характару, а сёлета творы даведзены да ладу. Адпаведна і аднакі вельмі высокія. Дарэчы, надта ўразіў мяне кітайскі студэнт. Твор невялікага памеру, але пластычны, эфектны.

Мне запамніўся манументальны твор, прысвечаны знакамітаму беларускаму роду Валовічаў. Хутчэй за ўсё ён будзе ўпрыгожваць родавую сядзібу, якую зараз аднаўляюць. Гэта добрая тэндэнцыя, але хацелася б, каб у тэматыцы дыпломных работ беларускасці было б болей. Прыемна ўразіла мая студэнтка. Кажу так, бо пасля акадэміі я выкладаў у мастацкай вучэльні, і сярод маіх вучняў лепшай была Таццяна Савік. Яе дыпломная работа ў БДАМ — аздаба аднаго з інтэр'ераў гадоўнага корпусу акадэміі, а там вельмі складаная архітэктура. Уражае майстэрства мастачкі, якасць выканання і аб'ём работы. Да таго ж там гарманічна спалучаны розныя тэхнікі — мазаіка, роспіс, леўкас. Для выканаўцы гэта дадатковая складанасць, але і дадатковая выразнасць.

Алена Сташэўская.
Праект роспісу
Храма ў вёсцы
Чачэвчы
Быхаўскага раёна.

Трэці год запар лепшым сцэнографам Беларусі называюць Кацярыну Шымановіч — у 2018 годзе прэмія імя Івана Ушакова, першага мастака Купалаўскага тэатра, дасталася ёй за дэбютны спектакль “Запалкі”, летась гэтай жа ўзнагародай адзначылі працу Кацярыны ў якасці мастака-пастаноўшчыка спектакля “Радзіва Прудок”, а сёлетня прэмію вырашылі ўручыць за спектакль “Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апаўднёваннях”, над якім наша гераіня працавала разам з Сяргеем Ашухам. Усе тры пастаноўкі — Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы. Толькі некалькі гадоў, як Кацярына Шымановіч выпусцілася з Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, а спіс яе прац ужо можна назваць бліскучым — нядаўна ён папоўніўся “Каралём Лірам” на купалаўскай сцэне і “Коткіным домам” у Вялікім тэатры оперы і балета, наперадзе — “Тутэйшыя” ізноў у тэатры імя Я. Купалы. Паспрабуем жа разгадаць сакрэт поспеху Кацярыны ШЫМАНОВІЧ.

Чароўныя сусветы

Надзея КУДРЭЙКА

Кацярыны

— Як вы думаеце, у вас як у тэатральнага мастака ўжо ёсць свой стыль?

— Мне казалі, што мае работы можна пазнаць. Але сама я, канешне, не імкнуся прытрымлівацца нейкага стылю, не хачу паўтарацца. Так, я люблю мінімалізм, люблю для кожнага твора падбіраць асобную колеравую гаму, хачу, каб спектакль уплываў на глядача нават на нейкім падсвядомым узроўні. Перш за ўсё я чытаю п’есу і толькі потым пагаджаюся ўзяцца за пастаноўку. Быў выпадак, што я і адмовілася, бо матэрыял абсалютна не падыходзіў мне па энергетыцы, мова п’есы і сюжэт выклікалі ў мяне непрыемны адчуванні. А калі п’еса “мая”, да мяне пачынаюць прыходзіць вобразы, асацыяцыі, карцінкі.

— Вы адначасова ствараеце і дэкарацыі і касцюмы...

— Такі падыход я лічу больш правільным, калі ўсё ў комплексе, з адной творчай і мастацкай ідэяй. Праўда, у оперным тэатры падобнае не заўсёды магчыма, бо там вылікі маштабы і аднаму чалавеку бывае немагчыма справіцца. У пастаноўцы оперы “Сельскі гонар” я была толькі мастаком па касцюмах, хаця ў оперы “Коткін дом” рабіла і тое, і другое.

— Ці можна казаць, што вы прадстаўляеце нейкую новую плынь у беларускай сцэнаграфіі, што ў вас іншы падыход?

— Так катэгарычна я не магу сцвярджаць. Канешне, сцэнаграфія трансфармуецца, як і ўсё іншае. Напрыклад, Барыс Федасеевіч Герлаван, мой настаўнік і галоўны мастак Купалаўскага тэатра, у свой час быў сапраўдным наватарам. Ён першы пачаў звяртацца да стылізацыі, да абстрактнага вобразаў — а да таго канонам лічыліся бытавыя, рэалістычныя дэкарацыі. І менавіта ён здзейсніў не тое што рэвалюцыю, але дакладна нейкі прарыў для Купалаўскага тэатра і для ўсёй беларускай сцэнаграфіі. Сцэнаграфію ў Акадэмію мастацтваў набіраюць раз у шэсць гадоў, і ў прыпынках кожны новы курс ужо адрозніваецца ад папярэдняга, пры-

носіць нешта новае. Зараз у тэатральных мастакоў больш тэхнічных магчымасцяў, бо тэхналогіі развіваюцца, таму і сцэнаграфія змяняецца адпаведна: усё менш становіцца бытавога, а больш вобразнага, візуальнага, нават кліпавага.

— Вы згадалі свайго кіраўніка курса ў Акадэміі мастацтваў. Ці паўплывала, напрыклад, яго творчая манера на вас?

— Не думаю. На першых курсах мы атрымлівалі нейкія базавыя веды, а потым Барыс Федасеевіч даваў развівацца кожнаму студэнту згодна з ягонымі схільнасцямі — нічога не забараняў і не навязваў свой пункт гледжання, зыходзіў з таго, да чаго ляжыць душа ў самога чалавека. Бываюць выкладчыкі, якія стараюцца змяніць студэнта, настойваюць на акадэмізме і школе, імкнучыся зрабіць іх падобнымі да сябе. А Барыс Федасеевіч дазваляў развівацца індывідуальнасці. І ён прымушаў перарабляць па многу разоў, пакуль вынікі яго не задаволялі. Такая зацэпка стала вельмі карыснай ужо ў рэальнай, а не вучэбнай працы.

Увогуле, вучоба ў Акадэміі для мяне стала менавіта працай, вельмі напружанай. У Парнаце — гімназі-каледжы мастацтваў — мы ўсе былі такім “парніковым” дзеці, разам раслі, вучыліся, сябравалі, паміж намі не было ворака пра кар’еру

ці канкурэнцыю. Я думала, і ў Акадэміі так будзе, але давлялася сустрэцца з рэальнасцю. Да таго ж Барыс Федасеевіч падаграваў канкурэнцыю паміж намі, каб мы імкнуліся пераўзыхіць адзін аднаго.

А я вельмі старалася ўжо з самага першага курса. Бо вучылася на платан аддзялення, а там, калі ў цябе добрыя адзнакі, ты можаш атрымаць зніжку па аплаце — і мне, канешне, хацелася атрымаць зніжку. Нават гэты момант паўплываў на маё больш хуткае развіццё як прафесіянала. (смях)

— Вы з пятага класа вучыліся ў Парнаце, адтуль перайшлі ў Акадэмію мастацтваў — такім чынам, з дзяцінства вызначылі сабе шлях. Іншых прафесій і не разглядалі?

— Мабыць, не. У мяне ў сям’і вельмі творчая, мы ўсе пастаянна нешта рабілі сваімі рукамі, я з маленства і ляпіла, і малявала. Тата многа што ўмеў — паяць, варыць метал, працаваць з дрэвам: ён па адукацыі ўрач, але стварае розныя арт-аб’екты. Усема гэтаму ён навучыў і мяне — паяць і забіваць швікі, а пад час вучобы ў Акадэміі моцна дапамагаў засвойваць неабходныя тэхнічныя рэчы, вучыў, як можна працаваць з рознымі матэрыяламі. Я ж напачатку і не напта разумела, як зрабіць той жа макет! Усё гэта дапамагло мне выйсці на новы ўзровень воб-

разаў, бо я ўжо мела ўяўленне, як іх можна ўвасобіць у жыццё.

— Наколькі на вашы вобразы уплывае творчасць тых ці іншых мастакоў? Датычна дэкарацыі і касцюмаў сёлетняй прэм’еры оперы “Коткін дом” крыўткамі часта згадваўся і супрэматызм, і УНО-ВІС.

— Пад час вучобы ў Парнаце я вельмі любіла Сальвадора Далі. Ён мне і зараза падабаецца, але тады я ім была абсалютна захопленая. Канешне, цікаўлюся я і авангардам, бо мне ў прыпынцы падабаецца нешта незвычайнае. Але працы паралельна ні з кім правесці не магу. Згодна, што ў оперы “Коткін дом” можна разгледзець нешта супрэматычнае, і мне прыемна такое параўнанне. Але свядома я нічога не планавала. Я думала ў першую чаргу пра тое, што гэта дзіцячы спектакль і гэта опера, у якой ёсць свае законы. Мне ад самага пачатку не хацелася размаляваць твары артыстаў і прышыць ім вушкі і хвасты з футра — я адштурхоўвалася ад ідэі дзіцячага драўлянага канструктара. Таму і атрымалася такая адсылка да супрэматыстаў — з-за яркіх колераў і простых форм, прастай геаметрыі.

Фота прадстаўлена Вялікім тэатрам оперы і балета Рэспублікі Беларусь

Сцэна са спектакля “Коткін дом”.

— Вам толькі 26 гадоў, а вы ўжо супрацоўнічаеце з самымі галоўнымі тэатрамі краіны і працуеце над самымі гучнымі спектаклямі. Як так атрымліваецца?

— Неяк само, мяне запрашаюць. (смях) У тэатры оперы і балета я працую на палову стаўкі, а супрацоўнічаю з Купалаўскім пачала выпадкова — рэжысёр спектакля “Запалкі” Таццяна Ларына шукала нейкага маладога сцэнографа і праглядала эскізы студэнтаў. І выбрала менавіта мяне. З рэжысёрам Раманам

Падалякам мы былі нават незнаёмыя, калі ён зрабіў мне прапанову накіраваць “Радзіва Прудок” — мабыць, бачыў “Запалкі”. З Аленай Ганум перад “Шляхціцам” мы рабілі ўжо спектакль “Зямля Эльзы”. А Мікалай Мікалаевіч Пінігін як кіраўнік усё гэта бачыў і прапанаваў паправаваць з ім над “Каралём Лірам”.

— Вашу работу ў “Каралі Ліры” многія адзначылі, і не здзіўлюся, калі па выніках гэтага года яна таксама атрымае нейкую прэмію. Якую задачу перад вамі ставіў Мікалай Пінігін?

— Мы адразу абмеркавалі тое, што п’еса вельмі дынамічная, а ў гэтым перакладзе на беларускую мову дэкарацыі і касцюмы Мікалаевіч сказаў, што дэкарацыя будзе бесперапынная і практычна без паўз, таму было прынята рашэнне, што дэкарацыі таксама будуць вельмі рухомымі і лёгкімі, што не будзе замка, сапраўднай зборкі і іншай канкрэтыкі. А калі сцэнаграфія мінімалістычная і даволі цёмная, значыцца патрэбныя акцэнтны з колераў у касцюмах — так з’явіліся насычаныя бардовыя, жоўтыя і белыя. Канешне, я стылізавала касцюмы пад гістарычныя сітуацыі і асучасніла дэталі прашытымі дэталімі. І гэтак далей. Дарэчы, мне было вельмі цікава прачытаць “Каралі Ліра” па-беларуску, я абсалютна па-іншаму ўспрыняла п’есу.

— Вас самую не здзіўляе, што вы так хутка трапілі ў цэнтр тэатральнага жыцця і нават пачалі атрымліваць прэміі?

— Так, сапраўды здзіўляе. Бо я не мела ўвогуле ніякіх грандыёзных планаў, не распрацоўвала стратэгіі ці нешта падобнае. Проста, мне прапануюць — я працую. І кожны раз, калі мяне пачынаюць моцна хваліць, я трохі бянтэжуся. Бо мне здаецца, што самая лепшая праца, канешне, яшчэ наперадзе.

— А ці не даводзілася вам сутыкацца з зайздросцю і скептычным стаўленнем? Дарэчы, ваш муж, таксама мастак Сяргей Ашуха, не раўнуе вас да поспеху?

— Мне самой не даводзілася, хаця ў прыпынцы такое ж можа быць. А з мужам, з якім якраз у Акадэміі і пазнаёмілася, мы не канкуруем. Некаторыя спектаклі — “Зямля Эльзы” і “Шляхціц Завальня” — мы рабілі сумесна, і калі б ён хацеў далей працаваць разам, то так і было б. Але зараз ён пераключыўся на жываніс.

— У вас усё так роўна і гарманічна ідзе — творчасць, сям’я, каханне, вы жывяце ў прыгожым мастацкім свеце, а сапраўднага жыцця — напаяўжартам так можна сказаць — і не ведаеце. Ці патрэбна яно вам?

— Я думаю, тое, што мой жыццёвы досвед менавіта такі, мне толькі дапамагае. Часта людзі, праходзячы

Фота прадстаўлена НАТ імя Я. Купалы

Сцэна са спектакля “Кароль Лір”.

праз нейкія жыццёвыя выпрабаванні, аздабляюцца і ім становіцца складана верыць у нешта добрае і спадзявацца на лепшае. Я шукаю ў навакольным свеце толькі добрае і лепшае. А калі сутыкаюся з несправядлівасцю, подласцю ці дыскрымінацыяй любога роду, мне становіцца вельмі блага, проста балюча. Я цяжка перажываю падобныя моманты, бо не разумею, як такое можа быць. А вера ў люд і чараўніцтва, няхай і крыху наўфна, у мяне застаецца. Я люблю казкі, люблю кнігі пра Гары Потара, люблю “Уладара пірсенкаў”, “Хронікі Нарніі” — і зараз магу з задавальненнем перачытаць ці перагледзець. Калі ў кіно ідзе што новае казачнае ці фэнтэзінае — я проста бягу ў кінатэатр. Я ў першую чаргу візуал, і калі бачу нешта цудоўнае, не магу застацца абыякавай. Спадзяюся, гэтае захапленне чароўным застаецца са мной назаўсёды. К

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Дзень у дзень, гадзіна ў гадзіну над Мінкам лунае лучанкоўская мелодыя, знаёмая бадай кожнаму гараджаніну. Адбываючы “мінскі час”, яна прымушае ўспомніць радкі з самой песні: “...мой родны Мінск, пад небам жураўліным жыві, квітней...” Іх напісаў паэт-франтавік Пімен Панчанка, які пасля Перамогі бачыў сталіцу сваёй краіны ў страшэнных руінах, у жалівых ранах вайны. І праз трыццаць гадоў пасля ліхалецця, у 70-я XX стагоддзя, нарадзілася гэтае, цяпер ужо гімнічнае, прысвячэнне адроджанаму гораду. І вось ён сённяшні, наш горды і образчылівы прыгажун Мінск. У кожнага мінчука ён свой, і кожны любіць яго па-свойму. Проста любіць.

У свеце ёсць горад, які ты проста любіш

Сёння варта пачаць з нестандартнай інфармацыі. Па словах бібліятэкараў з Бераставіцкага раёна, у Малабаставіцкай інтэграванай сельскай бібліятэцы для сталых чытачоў дзейнічае шахматна-шашачны клуб, якім кіруе настаўнік-фізкультурнік Вікенці Гладкі. Пасля першага майстар-класа прайшло няшмат часу для таго, каб аматары мудрагелістых камбінацый на 64-клетачнай дошцы пераканаліся: шахматна-шашачныя практыкаванні ў атачэнні кніжных паліц — гэта ўсур'ез і надоўга. Я асабіста даўно пераканаўся, што чытанне — таксама спорт з ліку яго вельмі інтэлектуальных відаў.

Яўген ПАГІН

Мы ў рэдакцыі таксама вельмі часта "рэзаліся" ў шашкі. Такая разумовая эквілібрыстыка, ведаецца, вельмі дапаўняла журналісцкую справу ў частцы яе аналітычнага развіцця. Залаты быў час! Варта да яго вяртацца. Ледзь на галоўнае не забыўся: фізрук Вікенці Гладкі распеў сваім вучням легенду пра шахматную дошку. Вы, напэўна, памятаеце тую мудрагелістую прыпавесць: калі на кожную наступную клетку класіі ўдвая большую колькасць зерня, то ў выніку атрымаецца сума з восемнаццацю нулямі. З матэматыкай не вельмі сярбую, таму з цікаўнасцю даведаўся, што называецца такі шахматна-шашачны эффект "экспаненцыяльнай паслядоўнасцю". Вось каб у адпаведнасці з ёй і наша нацыянальная культура так развівалася! Але цудоўна не бывае. Працэс удасканалення — заўжды павольны. І немагавяная акалічнасць: культуру рушаць уперад людзі, пра якіх мы так мала пішам. Мо сённяшні агляд крыху выратуе сітуацыю?

Намеснік дырэктара **Лельчыцкай** раённай цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы Таццяна Варакса напісала пра некалькі юбілей мясцовай раённай бібліятэкі і распачала вельмі лірычна: "Застарэя любой бібліятэцы заўважана тым, што ў ёй змывлена перапітаецца гісторыя краіны, краю, горада, лесу тых, хто ў ёй працуе". На самай справе, шлях ад хаты-чытальні (захаваўся фотаздымак таго будынка) да сучаснага інфармацыйнага цэнтра быў няпростым. Але кі ёсць на беларускай зямлі куток, дзе для работнікаў культуры — дарогі накатаныя? Гэта калі на месцы стаяць, шлях даведацца бясконцым. Дык вось шлях гэты пачаў Аляксандр Кучынскі — настаўнік, які стаў першым у раёне бібліятэкарам. Хата-чытальня (ці

Народны дом) месцілася ў доме былога загадчыка гаспадаркі пана Баканоўскага. Кіраваў Народным домам і Мікалай Кудзін, які падчас Вялікай Айчыннай вайны ўзначаліў Лельчыцкае маладзёжнае падполле. Пасля цэнтралізацыі бібліятэчнай сістэмы кіраваў Паліна Хрушчова, Ніна Краўчанка, Ганна Бублікава, Раіса Ліпская, Людміла Загароўская. Цяпер калектыву ўзначальвае Алена Андрэявец. Згадваюцца шчырыя бібліятэкары Таццяна Дашкевіч і Раіса Халыва, супрацоўнік аўтабібліятэкі Марыя Сушчык, метадыст Таццяна Лінкевіч. Гаворка вядзецца пра шэсць аматарскіх аб'яднанняў. Усё гэта цудоўна. Аднак напісана нататка пра юбілей у жанры, як мы кажам, сухой справядачы. Няўжо за сто галоў працы не было тут цікавых выпадкаў і нечаканых падзей, вартых агульнай увагі. Да прыкладу, існуе версія, што фонд хаты-чытальні быў знішчаны фашысцкімі акупантамі. Але гэта толькі версія. Ісціна ад бібліятэчных краязнаўцаў пакуль хавецца. Пачакаем цікавага.

Навуковы супрацоўнік **Свіслацкага** гісторыка-краязнаўчага музея Людміла Жук на трох старонках піша біяграфію польскага вайсковага педагога і пісьменніка Юзафа Пашкоўскага. Нічога не маю супраць Урадженца вёскі Стокі вучыўся ў Барунах у Гродне, у знакамітай Свіслацкай гімназіі, у юнацтве выехаў у Варшаву, выкладаў артылерыйскую навуку, пісаў апаваднанні і вершы. Асоба надзвычай цікавая. Але ў Свіслацкай гімназіі ў свой час вучыліся Канстанцін Каліноўскі, Напалеон Орда, якіх называюць палітыкамі і палітыкамі. Якімі яны былі ў студэнцтве? Вось пра гэта пачытаць бы. Пра вельмі важкія з'яўляюцца на беларускай дошцы, якія ў свой час так выспелі буйнымі каласамі ў нашай нацыянальнай свядомасці, што ўраджай

На здымках:
1 — 3 Лельчыцка раённая бібліятэка: сучасны выгляд, будынак колішняй хаты-чытальні, супрацоўнікі аддзела камплектавання ўстановы.
4 Шахматна-шашачны клуб у Малабаставіцкай бібліятэцы.
5 Адзін з вяязных канцэртаў на Навагрудчыне.
6, 7 Работы віцебскай мастачкі Марыі Ларынь — "Рай" і "Нацюрморт".

можна збіраць штогод. Дарэчы, дырэктар мясцовага раённага Цэнтра культуры Таццяна Мацкевіч кажа, што ёсць намер стварыць у будынку былой гімназіі музей Каліноўскага. Божа, наўжо гэта адбудзецца!

І яшчэ адзін ліст са **Свіслачы**. Спецыялісты РМЦ напісалі пра глінамесу з **Поразава** Іосіфа Шопіка. З вялікай любоўю напісалі. Згадваем мы пра майстра не першы раз. І, як тудмаю, далёка не апошні. Поразава ў пазамінулым стагоддзі лічылася не аб'якім ганчарным цэнтрам **Гродзеншчыны**. А самым аўтарытэтным тут быў Іосіф Іосіфавіч. Валодаў мастацтвам стварэння чорнай керамікі, якую нават за мяжой прызналі. Глінянай справай сям'я Шопікаў займалася чатыры пакаленні. Вось што піша загадчык аддзела рамесніцтва і традыцыйнай культуры Свіслацкага РЦК Акуна Васілька: "Шопікі валодалі ўсімі спосабамі ганчарнага майстэрства. Сам

Як зярняткі на шахматнай дошцы

вай і Канстанціна Шаўцова прэзентуе новыя серыі скульптурных кампазіцый "Акян", "Лясное", а таксама — фарфаровы посуд. Аляксандр Наўтаролскі прапануе пано і акарыны. Тамара Дзмітрыева пажае не толькі ўласныя керамічныя творы, але і работы сваіх выхаванцаў — навучнікаў аб'яднання па інтарэсах "Архітэктура, дызайн, лепка" Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі Савецкага раёна Гомеля.

Агляд пошты без навіны ад Андрэя Струнчанкі — не агляд. І зноў гаворка пра асобу. Аўтар аналізу плёнэр майстроў народных мастацкіх рамёстваў па дэкаратыўным жыццёвым "Райскі сад - 2020". Мерапрыемства стане яркай фарбай на творчай палітры ХХІХ міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". Плёнэр прысвячаецца стагоддзю з дня нараджэння віцебскай мастачкі Марыі Ларынь. Ініцыятар падзеі — Віцебскі абласны метадычны Цэнтр народнай творчасці, намеснікам дырэктара якога Андрэй Струнчанка з'яў-

ля Кавальская паведамляе: "Вязныя канцэрты — адна з задач, якія стаяць перад работнікамі клубных устаноў па абслугоўванні аддаленых і маланаселеных вёсак". Спадзяюся, што ў наступны раз спадарыня Наталія дадасць у свой допіс пабольш канкрэтны і дачыненні да "што, хто, калі і дзе".

У працяг тэмы пра справу глінамесу. З **Гомельскага** абласнага Цэнтра народнай творчасці інфармуем. У мясцовай выставачнай зале з 9 ліпеня па 5 жніўня будзе працаваць выстава "Аўтарская кераміка". Сямейны дуэт Яны Канавала-

ляцца. Удзельнікі плёнэру будуць не толькі працаваць над маляванымі дыянамі, але і наведваюць Мастацкі музей Марка Шагала, Музей-сядзібу Іліі Рэпіна ў Здраўніўе, персанальную выставу Святланы Скавырка "Чароўны свет маляванкі". Паўдзельнічаюць яны і ў майстар-класах з удзелам майстроў, што з'яўляюцца носьбітамі элемента "Маляваныя дыяны Віцебскага Паазер'я", унесенага ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь. Некалькі слоў пра Марыю

Ларынь. Нарадзілася ў **Віцебскім** раёне, муж загінуў на Вялікай Айчыннай вайне, працавала на фабрыцы, гадавала дачку, будавала хату, цягнула гаспадарку — шчасця бацька мала. Выратаваннем стала мастацтва. Вядучы метадыст АМЦНТ, кандыдат мастацтвазнаўства Людміла Вакар сьвярджае, што Марыя Кірэўна — апошні істны мастак і аўтар маляванага дыяна на Прыдзвінні. А Людміла Вакар ці не вядучы спецыяліст у нашым наўным мастацтве. Зерне, калісьці кінутае ў нашу раллю, дае ўпэўнены ўсходзі.

І апошняя на сёння навіна. Малодшы навуковы супрацоўнік музея "Замкавы комплекс "Мір" Вераніка Красоўская піша, што ў адной з залаў Мірскага замка рэканструаваны інтэр'ер сталовай ізбы канца XVI — пачатку XVII стагоддзяў, дзе экспануюцца наступныя музэйныя інструменты: вялікая гамба, дула, лютаня, спінет. "Сталовай ізба, — тлумачыць аўтар, — гэта адно з асноўных памышчанага адначасна перыяду, дзе адбываліся ўрачыстыя мерапрыемствы, дзе прымалі і забавлялі гасцей. У сталовай ізбе Мірскага замка музыка гуляла практычна заўсёды". Няхай і ў вяршынях сэрцаў заўжды гучыць музыка творчай натхненасці. Выкладайце і сваё зярняткі на агульную шахматную клетку.

Пішыце пра цікавае!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Пандэмія паўплывала на перабудову дзейнасці выставачай залы Любанскага раённага Цэнтра культуры. Экспазіцыі цяпер арыентаваны на простых вулічных мінакоў — кожны можа падзіць да шкляной вітрыны і ўбачыць тое, што за ёй выстаўляецца. Тым самым у наведвальнікаў адпала неабходнасць заходзіць у памяшканне. Было ўжо арганізавана некалькі такіх выстаў. А цяпер экспануюцца вясельныя фотаздымкі 1920 — 1980-х гадоў мінулага стагоддзя.

ЗУСІМ НЕ ДЭЮТ

Дэютнай гэтую выставу назваць нельга. Шэсць постараў з вясельнымі фотаздымкамі раздрукавалі для выкарыстання на розных святых мерапрыемствах. Яны ўжо выстаўляліся восенню мінулага года на абласных Дажынках у Барысаве і раённым фестывалі «Бабулі» ў Любані. Чорна-белыя карткі, якія падчас этнаграфічных экспедыцый старанна збіралі нашы культурнікі, зроблены ў розных населеных пунктах. Усе яны (больш за сотню) пераведзены ў электронны фармат і заархіраваны. Арыгіналы вярнулі гаспадарам, бо многія іх лічаць сямейнымі рэліквіямі. Правільна робяць, зрэшты...

Пэўныя каментары па выставе зрабіў загадчык арганізацыйна-метадычнага аддзела Любанскага раённага Цэнтра культуры Сяргей Выскварка. Ён найперш звярнуў увагу на шэраг невядомых для шараговага наведвальніка дэталю.

АДБОР ЭКСПАНАТАЎ — СПРАВА ВЫКЛЮЧНАЯ

Выстава называецца «У вяночку». Галовы нявесты ў мінулым стагоддзі ўпрыгожвалі вясельнымі вянкамі. Дэсць да 1960 — 1970-х гадоў іх рабілі самі, а пасля сталі купляць. Сабраныя здымкі — сапраўдны скарб для жыхаркі вёскі Кузьмічы Раісы Вальковай, якая з'яўляецца адзіным народным майстрам Беларусі па паперапластыцы. Жанчына даўно захапляецца вырабам традыцыйных вясельных вяночак і мае ўжо цалую іх калекцыю (каля чатырох дзясяткаў). Аднак на гэтым спыняцца не збіраецца. У далейшай рабоце неацэнна дапамогуць архіўныя фотакарткі.

— На выставе можна ўбачыць толькі частку

Фотавыстава «У вяночку» прыцягвае ўвагу любанскіх мінакоў.

Спыніцца ля вулічнай вітрыны

Выставачая стратэгія ва ўмовах пандэміі, або «Фотавясельныя» акцэнтны Любанішчыны

Маладыя — жыхары вёскі Кузьмічы.

сабранных здымкаў. Перавагу аддавалі самым, на наш погляд, цікавым, — гаворыць Сяргей Выскварка. — Звяртае на сябе ўвагу фатаграфія з нізенькім жаніхам і выскокай нявестай. Маладой на яшчэ адным здымку ў дзень вясельна было дзесяці 18 гадоў. А літаральна на днях (6 чэрвеня) ёй споўнілася 90. Гэта жыхарка вёскі Закальное Яўгенія Антонаўна Сярчэня. За адзінкавым выключэннем, выстаўленыя карткі чорна-белыя. Калярвову фатаграфію, якая датуецца дваццатымі гадамі мінулага стагоддзя, маладыя (жыхары вёскі Дарасіно) зрабілі ў Слуцку ў атэлье. Вядома, не ў дзень вясельна.

ШТО ТАКОЕ ШАПЕЛЬ?

Адзін з постараў служыць фотазонай. Ад здымка, зробленага на яго фоне, будзе веяць духам даўніны. Дарэчы, на далезным постары можна ўбачыць, як выглядаў прадвеснік вянкі — ша-

пель вясельны. На жаль, здымкаў нявесты ў ім знайсці не ўдалося. А таму галаўні ўбор даваўся рэканструяваць па расказах. Яго выкарыстоўвалі напрыканцы XIX — пачатку XX стагоддзяў жыхары Сарачоў і навакольных населеных пунктаў.

Раей на вясельна фатаграфію не наймалі, які гэта прынята цяпер. Здымкі на памяць рабілі ў атэлье. Лічылася за шчасце, калі ў кагосьці з гэтай аказавыся фоталапарат. Аднак здаралася і такое, што фатаграфы ў выхадныя выбіраліся ў вёскі, бо ведалі: калі будзе вясельна, абавязкова атрымаюць на яго запрашэнне.

МЯДЗВЕДЗЬ — ГЭТА НАША ЁСЦЬ

— На адным постары мы сабралі фатаграфіі, на якіх адлюстраваны моманты вясельна альбо звязаныя з ім, — працягвае Сяргей Выскварка. — Напрыклад, абрад «Госці». Здымак зроблены ў 1961 годзе ў Верачагошчы. На

Вяселле Рыгора і Яўгеніі Сярчэня. Вёска Закальное, канец 40-х гадоў XX стагоддзя.

ім, дарэчы, мае бацькі. Звычайна пасля вясельна маладая заставалася ў доме мужа. Каб даведацца, як жывецца на новым месцы, праз тыдзень да яе прыязджала радня. З Баяніч да нас трапіла рэдкае фота, на якім можна пабачыць правядзенне жартаўлівага абраду «Цыганы». Ёсць адно фота з Обычна. Для мяне яно было сапраўднай знаходкай. Спачатку вельмі не зразумела, што на ім адбываецца. Аднак, калі разабрацца, усё становіцца на свае месцы. На парозе хаты стаяць жаніх і нявеста. Іх сустракае маці маладога, на ёй вярнуты кажух. Справа ў тым, што мядзведзь у нашых продкаў выступаў як татэм. Яму пакланяліся, аддавалі даніну. Многія пра гэта гавораць, аднак пацверджанняў таму не было. Цяпер ёсць. Дарэчы, картка датуецца канцом 60-х гадоў. На іншых здымках — выпякаюць каравай і яго дзеляць, сустракаюць маладых з ЗАГСа, госці сядзяць за сталом, танцуюць...

Адметную дэталю можна заўважыць на вясельных фота жыхарка вёскі Кузьмічы: на святочную сукенку нявесты абавязкова надзявалі пінажкі чорнага альбо цёмна-сіняга колераў. Такой была іх мясцовая мода. На многіх фотаздымках вэлюм у нявесты не проста вісіць ззаду, а абгарочваецца вакол шыі, каб закрыць яе.

Мастацкае афармленне постараў выканала настаўнік Любанскай дзіцячай школы мастацтваў Ірына Юр'еўна Пльшэўская, за што арганізатары выставы выказваюць ёй вялікую ўдзячнасць. Многа варыянтаў разглядалася. Спыніліся на такім: фонам для фотаздымкаў паслужыла сцяна драўлянага дома.

СВЯТОЧНАЯ ГІМНАСЦЁРКА I...

Выставу дапаўняюць манекены ў касцюмах нявесты і жаніха: сукенка з Пластика, вясельныя туфлі з Юшкавіч, кашуля з Талі, а штаны (ваенныя)

з Урэчча. Адрозна пасля вайны і да 60-х гадоў мужчыны часта ваенную форму выкарыстоўвалі як святуючыну.

Сяргей Выскварка заўважае: выстава выклікае інтарэс у грамадзян. Людзі спыняюцца каля шкляной вітрыны, уважліва разглядаюць здымкі. Ад жыхароў раёна паступіла некалькі тэлефанаванняў з прызнаннем, што выстава спадабалася. Адна з жанчын прапанавала фатаграфіі са свайго сямейнага архіва.

Падзяліўся наш суразмоўца і думкамі новых выстаў. Бліжэйшую плануецца арганізаваць да Дня вызвалення Беларусі:

— Хочацца зрабіць яе інтэрактыўнай, — гаворыць Сяргей Выскварка. — Рабочая назва

«Успомнім усіх пайменна». Мы прапануем жыхарам раёна ўспомніць сваіх родных, якія загінулі на вайне. Мяркуем выставіць імёны гэтых людзей, населены пункт, дзе яны пражывалі, галы нараджэння і гібелі. Інфармацыю размесцім на стужках з паперы. Спалземся, іх будзе шмат. У планах — арганізаваць на Купалле выставу вяночак, сплеченых з розных зёлак.

Такім чынам, нават у цяперашніх няпростых умовах выставачая зала РЦК не пустуе. А экспазіцыі, што ў ёй размяшчаюцца, не застаюцца без наведвальнікаў.

ТОЛЬКІ ДАЙЦЕ СІГНАЛ

І невялікая выснова. Згаданая фотаэкспазіцыя — справа малабоджэтная. Дастаткова было толькі заглянуць у фотаархівы вяскоўцаў і адбраць па тэматыцы падрэбнае. Спектр тэм — бясконцы: архітэктура мінуўшчыны, сельская мода, музычныя калектывы, рамеснікі, высковя вуліцы і пейзажныя кравіды. Здоўны на гэты кожны цэнтр культуры, кожная клубная ўстанова (няма вітрын, але ёсць вокны). Але чамусьці такія выставы ў іншых раёнах — справа досыць рэдкая. Вы толькі дайце жыхарам сігнал — і кожны падзеліцца сваімі «архіўнымі рэчамі». Зрэшты, гаворка ідзе не толькі пра фотаздымкі.

Дар'я РАБЦАВА
Любань
Фота аўтара

Забарона на масавыя мерапрыемствы, якая была ўведзена ў Беларусі ў сувязі з эпідэміяй каранавіруса, балюча ўдарыла па многіх установах культуры краіны. І, мабыць, асабліва моцна адчулі гэтую забарону айчынныя цыркi, дзе проста немагчыма ладзіць нумары і імпрэзы без вялікай колькасці глядачоў. І сапраўды, як джыгітаваць на кані або паказваць клоўнскія рэпрызы без смеху ў перапоўненай зале ці шматлікіх усмах на тварах дзяцей і падлеткаў, што сядзяць у першых шэрагах і падтрымліваюць артыстаў сваімі апладисментамі?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

У ЧАКАННІ ВІСТУПЛЕННЯЎ

У сувязі з гэтай сітуацыяй, многія супрацоўнікі цыркаў або сышлі ў вымушаны адпачынак, паставіўшы цыркавыя паказы на паўзу, або рэпэціруюць цяпер новыя нумары, якія плануюць прадэманстраваць глядачам ужо восенню, калі, будзем на тое спадзявацца, эпідэміялагічная сітуацыя ў краіне значна паляпшыцца.

Натуральна, без працы засталіся не толькі людзі, але і жывёлы. І калі вялікія дзяржаўныя ўстановы пачуць што не зазнаюць вялікіх праблем, то невялікія цыркi-шапіто знаходзяцца ў дастаткова складанай сітуацыі. Напрыклад, сёння з-за каранавіруса ў Беларусі затрымаўся тры цыркi-шапіто: пад Жабінкай, у Бабруйску і Светлагорску. Так, цыркi-шапіто «Арлекін», які прыехаў у Брэсцкую вобласць яшчэ ў сакавіку і вымушана застаўся тут да сёння, у складанай сітуацыі нават не было чым пакарміць жывёл. Але на дапамогу цыркам нечакана прышлі неабыхавыя беларусы, якія самастойна набылі і прывозілі ежу для мядзведзяў, коняў і нават папугаяў.

У Гомельскім дзяржаўным цырку, які з 28 сакавіка сышоў у вымушаны адпачынак, падобных праблем на сёння няма.

— Няма па той прычыне, што наш цырк толькі аддае сваю пляцоўку ў арэнду, а праграмы выступленняў фарміруюцца ў асноўным з выступілаў запрошаных калектываў і артыстаў, — патлумачыў «К» выканаўчы абавязкі генеральнага дырэктара ўстановы культуры Аляксандр Хайкоў. — Натуральна, сваіх жывёл, заздэманіраваных у цыркавых нумарах, мы таксама не маем, таму, на шчасце, названая вамі праблема для нас не надта актуальная.

Дыстанцыйны фармат, або Рэпетыцыя з мядзведзем не адмяняецца!

Архіўныя запісы на YouTube ад Гомельскага дзяржаўнага цырка.

Відэаролік, размешчаны ў сацсетках, з выступленнем артыстаў Белдзяржцырка.

Па словах Аляксандра Хайкова, цяпер у Гомельскім дзяржаўным цырку з нецяперным чакаюць аднаўлення сезона, які раптоўна перарваўся з-за неспрыяльнага эпідэміялагічнага становішча.

— Спадзяемся, што самым бліжэйшым часам адновіцца работа цыркавых калектываў у Беларусі, Расіі, Украіне, — кажа суразмоўца. — Бо наша праца вельмі прывязана да асаблівых цыркавых калектываў, асабліва з суседніх краін. Пакуль там, у суседзях, абмежаванні не знятыя, гаворыць пра аднаўленне нашай паўнавартаснай дзейнасці не даводзіцца.

Разам з тым, учора, 3 ліпеня каля цэнтральнага ўваходу ва ўстанову культуры адбыўся канцэрт аркестра Гомельскага дзяржаўнага цырка, зладжаны ў рамках святкавання Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь.

Акрамя таго, гамельчане актыўна працуюць і ў інтэрнеце. Так, сёння ў сацыяльных сетках і на YouTube-канале Гомельскага дзяржаўнага цырка можна пабачыць розныя архіўныя матэрыялы пад хэштэгам #праграмімінульыхтаў — чыкі перадач «Свята, якое заўсёды з вамі». Напрыклад, днямі ў сацсетках быў размешчаны архіўны запіс праграмы «Трыумфатары рызкі» — з трукімі каскадзёраў

ласці. Цэнтр быў створаны яшчэ ў 2006 годзе, цяпер тут займаюцца амаль 60 дзяцей. Выхаванцы ўстановы культуры асвоілі мноства цыркавых жанраў, сярод іх — акрабаты, паветраныя гімнасты, эквілібрысты, жанглёры, канатаходцы. У 2014 годзе Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь уручыў калектыву спецыяльную прэмію «За духоўнае адраджэнне» з фармулёўкай «За значны ўклад і папулярызаванне аматарскага цыркавага мастацтва».

— Зусім нядаўна мы паўдзельнічалі ў XXII Міжнародным фестывалі-конкурсе «Понгіска арена», які

цыркавай студыі, да слова, сёлета стаў лаўрэатам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Дарэчы, падобных лаўрэатаў за гісторыю дзейнасці «Арэны» даволі шмат — каля 20 чалавек. Што, натуральна, паказвае, наколькі якасна і паспяхова працуюць мазырскія цыркачы як у Беларусі, так і далёка за яе межамі.

Увогуле, па словах Барыса Кузняцова, выхаванцы студыі аб'ездзілі паўсвету, заваявалі прэстыжныя міжнародныя ўзнагароды, атрымалі званне Заслужанага аматарскага калектыву Рэ-

— Цяпер мы з нецяперліва сцю чакаем аднаўлення паўнавартаснай дзейнасці нашай студыі, — адзначыў напрыканцы нашай размовы Барыс Кузняцоў. — А восенню запрашам «К» у Мазыр, каб вы паглядзелі на нашых выхаванцаў на свае вочы. Паверце, не пашкадуеце!

А ЯК У СТАЛІЦЫ?

Натуральна, не мог абмінуць і Беларускі дзяржаўны цырк. На сайце ўстановы культуры напісана, што яна прыпыніла сваю дзейнасць яшчэ ў канцы сакавіка, — прыкладна ў той жа час, як і артысты з Гомеля і Мазыра, — і зачыніла сваю праграму «Водная феерія. Фэнтэзі парк» для глядачоў. Усе аховтныя, да слова, маглі здаць набытыя білеты. Прычым, як адзначаецца на тым жа сайце, білеты прымаюцца ў касах цырка да 31 снежня бягучага года. Але як цяпер, у пачатку ліпеня, пачуваюць сябе артысты, ці рэпэціруюць з жывёламі, ці ствараюць новыя праграмы?

— Усе нашы рэпетыцыі з жывёламі адбываюцца згодна з раскладам без ніякіх змен, — запэўніў мяне дырэктар цырка Уладзімір Шабан. — І гэта цалкам апраўдана, бо, як вядома, браты нашы меншыя павінны пастаянна рэпэціраваць, каб заставацца ў тонусе і быць падрыхтаванымі да працы на манежы.

Па словах Уладзіміра Анатольевіча, рацён жывёл сёння такія самыя, як і раней, бо ў фінансавым плане ўстанова культуры забяспечана ўсім неабходнымі сродкамі.

— Што да нашых выступленняў, дык мы можам аднавіць сваю дзейнасць з 10 дзён, — кажа Уладзімір Шабан. — Іншая справа, што наўраў ці гэта адбудзецца ў самым хуткім часе. Мяркую, варта паглядзець, як будзе развівацца эпідэміялагічная сітуацыя цягам ліпеня. Калі ўсё будзе добра, дык не выключана, што наша дзейнасць распачнецца ўжо ў пачатку жніўня, бо артысты вельмі сумуюць па глядачах, па выступленнях, па ўлюбёнай працы.

Цяпер у Беларускім дзяржаўным цырку рыхтуюць складаную пастаноўку з паветранымі гімнасткамі, прадумваюць новую праграму на канец лета і далейшы сезон, а таксама плануюць дэманстрацыю сваёй дзейнасці ў анлайн-рэжыме. І, канешне, спадзяюцца, што праз некаторы час да іх зноў завітае ўдзельны глядач.

Як бачна, праблемы ва ўсіх айчынных цырках, у прыкрыцце, зольшлага аднавоўкавыя. Будзем спадзявацца, што гэты перыяд беларускія цыркавыя артысты пройдзюць без асаблівых страт у якасці цыркавых нумароў і яшчэ парадуюць нас сваімі захапляльнымі і відовішчымі выступленнямі.

Выступленні канатаходцаў — выхаванцаў цыркавай студыі «Арэна» з Мазыра.

Уважаемые зрители!
В связи с возникшими обстоятельствами, программа «Водная феерия. Фэнтэзі парк» завершает свою работу 29.03.2020.
Также отменяются представления 28.03.2020 в 11:00 и 19:00, 29.03.2020 в 11:00.
Приобретенные билеты на отмененные представления можно вернуть в кассах Белгосцирка с возмещением полной стоимости.
Следите за новостями на сайте и в социальных сетях.

Паведамленне пра адмену імпрэзаў у Белдзяржцырку.

на хуткасных мастацкіх, а яшчэ раней — праграма «Цырк-рэвю і шоу касалапых», дзе можна паглядзець і дрэсіраваных папугаяў, і танцы «балерын»-мядзведзяў. Як бачна пад допісамі ў сацыяльных сетках, названыя архіўныя матэрыялы выклікаюць жывую цікавасць у многіх людзей. Так што жыць без глядачаў у Гомельскім цырку могуць і нават спрыяюць таму, каб захаваць і прыблыць сабе з дапамогай змешчаных відэаролікаў новых сяброў і прыхільнікаў.

ЗАВОЧНАЯ ПЕРАМОГА

Спрабуе ўтрымаць пры сабе сваіх прыхільнікаў і Цэнтр цыркавага мастацтва «Арэна», што знаходзіцца ў Мазыры Гомельскай воб-

проходзіў у Кіеве ў дыстанцыйным фармаце, — расказаў выканаўчы абавязкі дырэктара Цэнтра Барыс Кузняцоў. — Магу пахваліцца: адразу тры нумары ў выкананні выхаванцаў нашай цыркавай студыі заваявалі прызвымы месцы і атрымалі дыпламы конкурсу. Перамога хоць і завочная, але вельмі для нас значная.

Па словах кіраўніка ўстановы, юныя цыркачы сур'ёзна рыхтаваліся да выступлення, конкурс павінен быў адбыцца ў сталіцы Украіны ў маі, але ў планы ўмянялася сусветная пандэмія. Таму было вырашана правесці конкурс дыстанцыйна і ўсё ўдзельнікі — больш за 360 чалавек — даслалі для журы відэаролікі, на якіх прэзентавалі свае выступленні. Вынік — заканамерны: Гран-пры і два дыпламы лаўрэатаў.

Напрыклад, першае месца на фестывалі-конкурсе заняў нумар «Эквілібрыст на шпульках» Арсенія Аршошкі. Гэты юны выхавальнік

спублікі Беларусь. У міжнародным юнацкім цыркавым конкурсе «Новае пакаленне», які па традыцыі праходзіў у Монтэ-Карла, юныя артысты «Арэны» ўдзельнічалі двойчы. І абодва разы адзначаны прафесійным журы. З другой паездкі мазырскія канатаходцы вярнуліся з галоўным прызам — «Срэбраным юніёрам» і іншымі спецыяльнымі ўзнагародамі.

Дадам, што ўдзел у конкурсе такога ўзроўню для цыркавага артыста як Алімпіяда для спартсменаў: гэта найвышэйшае дасягненне ў цыркавай кар'еры, а перамога — небывалы трыумф. Прыняў толькі адзін факт: для таго, каб выступіць на галоўнай цыркавай сцэне Монтэ-Карла, трэба чакаць запрашэння арганізатараў, якія старанна адсочваюць і суміруюць перамогі артыстаў на прэстыжных конкурсах. Так што да выхаванцаў з Мазыра ўжо не адзін год прыкаваны піпэры сусветных прыхільнікаў цыркавага мастацтва.

Што я магу зрабіць для музыкі? Мабыць, такое пытанне ў нейкі момант задала сабе піяніст-аматар Марыя Бандарэнка, дзякуючы якой у цэнтры Мінска гэтым летам адкрыўся інтэрактыўны Музей музыкі, а крыху раней і арт-прастора “Свет класічнай музыкі”, якая аб’ядноўвае аматараў фартэпіяна і проста меламанаў. Заірнем у музей і даведаемся гісторыю яшчэ адной культурніцкай ініцыятывы.

Надзея КУДРЭЙКА /
Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Дырэктар Музея музыкі Марыя Бандарэнка.

“Уяві сябе дырыжорам!”

А на экспанатах можна іграць!

Паміж Кафедра-льным саборам і вуліцай Зыбіцкай на тэрыторыі былога бернардынскага манастыра побач з шыльдамі “Археалагічных музеяў” і “Музей карэт” цяпер можна ўбачыць і надпіс “Свет класічнай музыкі”. Менавіта за гэтай хаваецца Музей музыкі, які прыняў першых наведнікаў 13 чэрвеня. І сам па сабе музей варты ўвагі — бо ён інтэрактыўны, а гэта значыць, што можна і паглядзець на музычныя інструменты, і нават паіграць на іх (такое нясецернае жаданне бывае не толькі ў дзяцей!). Але і акрамя музея ёсць многа цікавага — менавіта па адрасе “вуліца Кірыла і Мефодыя” знайшлі сабе прытулак піяністы-аматары Мінска, менавіта тут яны збіраюцца і праводзяць свае фартэпіяны вечары. Тут жа праходзіць лекцыі і майстар-класы, тут жа ствараюцца дапаможнікі па музыцы для самых маленькіх, і тут жа працягваюць нараджацца ідэі і праекты, скіраваныя на тое, каб класічная музыка ў нашым грамадстве набывала ўсё новых і новых прыльнічак.

Адметна тое, што гэта — прыватная ініцыятыва, і каманда праекта працуе ў асноўным на валанцёрскіх пачатках. За ўласныя сродкі аднаго чалавек арандаваць памяшканне ў цэнтры горада, купляюцца музычныя інструменты — іх ужо было за 60, аплываюцца адміністрацыйныя і арганізацыйныя выдаткі. І чалавек гэты — Марыя Бандарэнка, якая цяпер сумяшчае сваю асноўную працу ў якасці дырэктара ІТ-кампаніі і кіраўніцтва праектам “Свет класічнай музыкі”. Менавіта любоў да музыкі і фартэпіяна прывяла да з’яўлення такой установы, хача спачатку было проста жаданне праз 20 гадоў пасля заканчэння музычнай школы аднавіць заняткі на інструменце і знайсці аплудумцаў.

— Іграць хацелася заўсёды, але звычайнай гісторыя — праца, сям’я, дзеці, і не да таго, — расказвае Марыя Бандарэнка. — Аднак

некалькі гадоў таму здарыўся выпадак, пасля якога ўсё закруцілася. Я, малодшая сястра і наша стрыечная сястра — усе мы вучыліся ў адной і той жа настаўніцы ў дзіцячай музычнай школе № 13 горада Мінска. І кузіна арганізавала вечар сустрэчы выпускнікоў нашай школы, і там нават выцягнула мяне на сцэну. Гэты момант — праз 20 гадоў ізноў іграць на раялі на сцэне — стаў, можна сказаць, паваротным, бо захацелася іграць яшчэ і яшчэ.

Пачалося ўсё з сямейных вечароў — сёстры ладзілі “музычныя гасцёўні” па прыкладзе арыстакратаў мінулых стагоддзяў. Але ў

думкамі і эмоцыямі. А тады сёстры ўжо ведалі, што ў Расіі, ды і шмат дзе, існуюць аб’яднанні піяністаў-аматараў, якія і з канцэртнамі выступаюць, і конкурсы праводзяць, і нават у фестывалях удзельнічаюць.

— Можна, мы і працягвалі б проста ладзіць падобныя сустрэчы, калі б не сутыкнуліся пастаянна з праблемамі па іх арганізацыі, — расказвае Марыя. — Бо цяжка знайсці аплывенную нашым мэтаам залу з раялем і арандаваць яе — і месцаў няшмат, да таго ж перыядычна нам адмаўлялі з-за таго, што мы непрафесіяналы і, маўляў, можам зламаць раяль!

краіне”, — кажа Марыя. — А ў якасці відаў дзейнасці — “правядзенне адукацыйных праграм, арганізацыя сустрэч аматараў, клубная дзейнасць, выданне метадычных матэрыялаў і гэтак далей”.

Маленькі арандаваны кабінет з купленым раялем з цягам часу змяніўся на стыльнае памяшканне ў Верхнім горадзе, дзе зараз і знаходзіцца музей. Там ёсць і прыгожая, з вылікімі ўрачыстымі люстрамі канцэртная зала на 25 месцаў — з раялем, арфай, спінетам. Ёсць пакой з піяніна — іх некалькі, і акрамя ўсяго яны задзейнічаны як рэпетыторы: кожны аматар, які

зумела, толькі пад наглядом экскурсавода (экскурсіі па музеі праводзяцца па папярэдняму запісе). Але і на раялі можна паіграць, і на арфе, і на розных барабанчыках, кісафонах, шумелках, духавых інструментах, і нават на скрыпцы, кантрабасе і сідары, чакое адкрыцця межэў часе заказаны для музея тэрменвокс. Падтрымліваюць тэматыку і карціны на сценах, і шматлікія палічкі з мініяцюрымі бліскучымі інструментамі і парцелянавымі статуэткамі — ёсць нават цэлыя аркестры і Напалеон са скрыпкай! Такіх цікавых дробязяў ажно дзве з паловай сотні, можна разглядаць і разглядаць.

Экспанаты Музея музыкі.

па розных прычынах не можа іграць у сябе дома — ці няма інструмента, ці суседзі супраць — можа арандаваць піяніна на нейкі тэрмін і спакойна займацца ў сваё задвальненне. Такой магчымасцю часта скарыстоўваюцца і акадэмічныя спевакі, бо, паводле слоў Марыі, — оперны вакал гучыць няшмат грамчы за піяніна!

Ёсць і пакой для музычнай рэалізацыі ў адрозненне з камфортым фатэле. І спецыяльны дзіячы пакой, дзе для груп да 5-ці дзетак праводзяцца заняткі па знаёмстве з музыкай і нават з самай прыродай гуку. І ўласна стэндзі, падваконні, проста сцены з размешчанымі на іх разнастайнымі інструментамі, якія можна браць у рукі і правярць іх гучанне — некаторыя, зра-

нейкі момант у доме ўжо стала цесна, а мара пра раяль, а не звычайнае піяніна, не пакідала. “А дзе ў Мінску можна арандаваць раяль, каб паіграць? І не так проста знайсці”, — гаворыць Марыя. Недзе паўтара года таму сёстры вырашылі арандаваць залу з раялем — гэта быў Палац культуры ветэранаў — і запраціць на сустрэчу іншых аматараў фартэпіяна музыкі, стварыць такім чынам своеасаблівы клуб. На здзіўленне, на першую ж абвестку адгукалася аграза чалавек 30 — сярод іх былі і самавучкі, і тыя, хто ў дарослым узросце вырашыў пайсці вучыцца, і тыя, хто калісьці скончыў музычную школу ці вучыліцца, але не звязалі з музыкай, — людзі самыя розныя, аб’яднаны жаданнем знаходзіцца ў коле аднадумцаў, праводзіць сумесныя канцэрты, абменьваюцца інфармацыяй,

Да праектаў арт-прасторы “Свет класічнай музыкі” часта далучаюцца і прафесійныя музыканты. Напрыклад, год таму ў час правядзення II Еўрапейскіх гульні ў Мінску Марыя Бандарэнка і яе каманда, складзеная з гэткіх жа піяністаў-аматараў, заладзілі ў Белдзяржфілармоніі вялікі фартэпіяны марафон — у цягам 12-ці гадзін безупына на вялікай сцэне і ў фэа ігралі і прафесійныя, і непрафесійныя музыканты. Як кажа Марыя, выступілі практычна ўсе лепшыя піяністы Беларусі — Ігар Алоўнікаў, Арцём Шаплыка, Юлія Архангельская, Аляксандр Данилаў і многія іншыя. У фінале канцэртнага марафона адначасова на двух раялях ігралі 8 піяністаў, што выклікала проста фурор у публіцы. На 25 версаня прызначаны вялікі канцэрт “Віртуозы сцэны” таксама ў філармоніі.

Дарэчы, за ўсімі падзеямі праектаў, і Музея музыкі ў тым ліку, можна сачыць у інтэрнэце — і на старонках у сацсетках, і на спецыяльных сайтах (нездарма ж Марыя Бандарэнка працуе ў ІТ-сферы). Там жа можна знайсці і афішу падзей арт-прасторы, і ўвогуле расказ пра тое, што адбываецца ў свеце класічнай музыкі.

Яшчэ адзін своеасаблівы крэатыўны праект, ужо уваасоблены ў жыццё, — музыкатэрапеўтычныя канцэрты.

— Людзі збіраюцца парэлаксіраваць пал класічную музыку, — расказвае Марыя. — Ніякіх аплывасментаў, ніякага электрычнага асвятлення — іграем пры свечках, музыка гучыць нон-стоп і чаргуецца з гукамі акіяна, дажджу, розных адпаведных інструментаў, такіх як спяваючыя чашы, званочкі і да таго падобнае. У навак і зал тэрапеўтычныя адбываюцца для 25 чалавек, а ў філармоніі дык ажно для 200. Нальвічый шыкавы фармат канцэртаў, які ў публіцы выклікае яскравыя эмоцыі.

Прыдумалі і інтэлектуальную гульнію — квіз “Класіка”, яна праходзіць у гарадской Рагушы. Дарэчы, “Свет класічнай музыкі” ўсё больш пачынае супрацоўнічаць з рознымі дзяржаўнымі ўстановамі. Недавер, які быў па першым часе, знікае, і цяпер удзельнікі гэтага творчага аб’яднання маюць магчымасць публічна выступаць на самых розных пляцоўках — былі канцэрты і ў Нацыянальнай бібліятэцы, і ў гандлёвым цэнтры “Сталіца”, дзе стаіць прыгожы раяль.

Мабыць, пра ўсе праекты, што ўжо існуюць і якія яшчэ прыдумваюцца, адным разам і не раскажаш. Сама ўстанова культуры на поўную моц пакуль і не запрацавала — паўплывала, канешне, сітуацыя з пандэміяй. А хочацца развіваць рух піяністаў-аматараў да сур’ёзнага ўзроўню, хочацца выступаць з канцэртнамі і ў бібліятэках, і ў дзіцячых садках, і ў самых розных месцах, хочацца прыяднацца да міжнароднага руху і ўдзельнічаць у фестывалях. Хочацца адкрыць свет класічнай музыкі як мая большай колькасці дзяцей — а ўсе яны, калі прыходзяць у музей, з захапленнем і агнём у вачах спрабуюць іграць на музычных інструментах, і, відавочна, многія пасля такога наведвання самі пашыраюць сваё бацькоў у музычныя школы і студыі. А значыцца, болей будзе адукаваных і духоўна развітых людзей. І не ўсе павінны быць прафесіяналамі, можна не менш гарача любіць музыку, будучы аматарам. Расказаная гісторыя — яшчэ адно пацвярджэнне гэтаму.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3.)

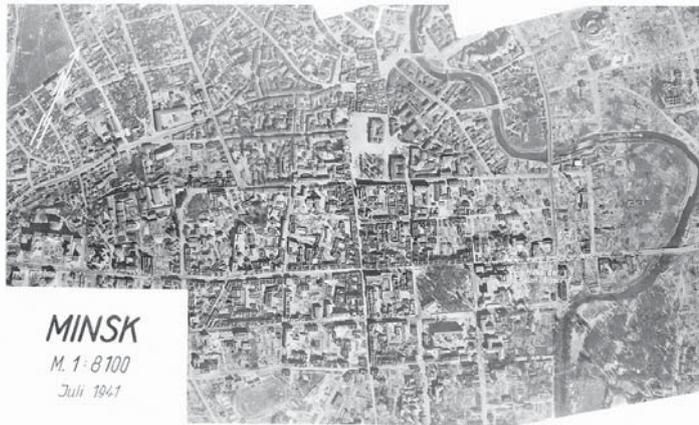
ЗАГАДКА МУЗЕЙНАЙ КАЛЕКЦЫІ

Удалося яму папрацаваць і з тымі самымі здымкамі з калекцыі Ханса Руэфа, якія захоўваюцца ў фондах Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Праўда, Павел асіярожна зазначае, што паходжанне і першапачатковая прыналежнасць гэтай калекцыі для яго і дагэтуль застаецца загадкай. Пачаўшы шукаць інфармацыю аб чалавеку, якога звалі Ханс Руэф, Павел Растоўцаў са здзіўленнем высветліў, што такім ім'я і прозвішча не згадваюцца ні ў якіх даведніках ці іншых крыніцах па гісторыі нямецкай службы аэрафотаздымкі. Адзіная інфармацыя, якую ўдалося адшукаць — гэта невялікая зацемка ў адным з нумароў нямецкага часопіса "Der Spiegel" за 1991 год, дзе ўсё тая ж жанчына распавядае, што яе бацька ўзначальваў нямецкую службу аэрафотаздымкі. Аднак, як тлумачыць Растоўцаў, насамрэч гэтую пасадку займаў зусім іншы чалавек. Загадка Ханса Руэфа, на жаль, пакуль застаецца неразгаданай. Дарэчы, у калекцыі, якая захоўваецца ў мінскім музеі, ёсць такія тры арыгінальныя здымкі, а астатнія — копіі.

Ключ да разгадкі гэтай таямніцы, магчыма, з'явіўся літаральна пару тыдняў таму — на вочы Паўлу трапіўся тактычны дапаможнік для нямецкай авіяцыі 1930-х гадоў, дзе змешчаны аэрафотаздымкі розных гарадоў, і ў тым ліку — два даваенныя здымкі Мінска, якія можна даць 1939 годам. На адным фота можна пабачыць цэнтр і паўночную частку горада, на другім — раён гарадскога аэрапорта на поўдні. Дык вось, аналагічны здымак з аэрапортам ёсць і ў мінскай музейнай калекцыі — што наводзіць на думку аб тым, што Ханс Руэф мог мець дачыненне да навучальнай праграмы для нямецкіх лётчыкаў.

ЗДЫМКИ НАШЫХ СТАЛІЦІ У ЗАМЕЖНЫХ АРХІВАХ

З 2007 года Паўлу Растоўцаву ўдалося ў выніку мэтаанакіраванага пошуку ў інтэрнэце і архівах сабраць калекцыю з некалькіх дзясяткаў аэрафотаздымкаў Мінска, і пошукі гэтыя, вядома, не спыняюцца і сёння. Шукаць даводзіцца не толькі ў айчынных архівах і нават не ў бліжэй замежных — найбуйнейшая калекцыя нямецкіх аэрафота часоў Другой сусветнай вайны захоўваецца ў ЗША, куды яны былі вывезены пасля вайны. Амерыканцы выкарыстоўвалі здымкі, зробленыя нямецкімі лётчыкамі, як каштоўную крыніцу інфармацыі аб Савецкім Саюзе — з 800 тысяч фота адзела авіяфатаграфіі

Нямецкі аэрафотаздымак цэнтральнай часткі Мінска ў ліпені 1941 года.

Гісторыя з вышыні птушынага палёту

Люфтваффэ каля трох чвэрцяў складалі здымкі менавіта савецкіх тэрыторый. Фота гэтыя нейкі час былі засакрэчаныя, але грыв таемнасці з іх даўно знялі — яшчэ ў 1980-я, калі атрымалі шырокае распаўсюджанне спадарожнікавыя здымкі.

У 2009 годзе Паўлу Растоўцаву ўдалося высветліць, колькі ж менавіта на сённяшні дзень у амерыканскіх архівах захоўваецца нямецкіх аэрафотаздымкаў Мінска. Краязнавец прызначае, што чакаў даведацца пра лік, не большы за пару дзясяткаў — але вынік яго агаломшыў. Насамрэч, такіх здымкаў у ЗША захоўваецца каля дзвюх з паловай соцень. З іх больш за 150 складаюць выявы з фонду маршрутных аэрафотаздымкаў — гэта фота з агульным выглядам горада, якія зробленыя падчас пралёту нямецкага самалёта-разведчыка над цэлым шэрагам населеных пунктаў у межах аднаго палётнага задання падчас Вялікай Айчыннай вайны. І яшчэ каля сотні здымкаў знаходзяцца ў так званым фондзе вялікіх гарадоў, дзе змешчаныя ўжо больш падробаныя фота, якія дазвалялі атрымаць звесткі для разведкі.

АБ ЧЫМ РАСКАЗВАЕ АЭРАФОТА

Галоўная каштоўнасць аэрафотаздымкаў паягае ў тым, што яны спалучаюць рысы фатаграфіі (фіксуючы канкрэтны момант часу) і карты (паказваючы выгляд вялікай тэрыторыі). Пры браку картаграфічных крыніц, на якіх былі б паказаныя ўсе даваенныя будынкі Мінска, аэрафотаздымкі з'яўляюцца ўнікальнай крыніцай для высвятлення гарадскіх адрасоў да вайны і ў гады акупацыі. Часта на аэрафотаздымках можна пабачыць будынкі, якія не трапілі ў аб'ектыв фатаграфу на зямлі. Аэрафотаздымка фіксавала таксама змены ландшафту, што можа даць адказ на

многія загадкі і распавесці пра палзеі і рэаліі часоў акупацыі - то-бок, не толькі аб тым, дзе што знаходзілася, але і што адбывалася. Так, напрыклад, на аэрафотаздымках 1943 года выразна заўважны засыпаныя рвы на яўрэйскіх могілках, якія існавалі ў раёне вуліцы Клары Цэткін — гэта сведчанне масавых пахаванняў вязняў гета, якія адбываліся акурат у гэты час у гэтым месцы.

Аэрафотаздымкі часта дапамагаюць таксама вызначыць месцы, паказаныя на звычайных фота, зробленых з паверхні зямлі — у выпадку, калі выяўленыя на іх забудова ці ландшафт да нашага часу зніклі з карты горада ці непазнавальна змяніліся. Раздрукаваныя арыгіналы аэрафотаздымкаў зазвычай маюць памер 30х30 сантыметраў. Важны атрыбут, які дазваляе даведацца пра аб'ектывы ўзнікнення здымка — албітак хранометра фотаапарата, на якім можна пабачыць дакладны час, калі была зроблена выява.

САВЕЦКІ ТРАГІЧНЫ ДЗЁН

Павел Растоўцаў адзначае, што савецкая аэрафотаздымка Мінска часоў вайны на сённяшні дзень даследчыкам неведомая. Магчыма, дзесці захаваліся і такія фота, але адшукаць іх пакуль не ўдалося. Справа, вядома, ў тым, што савецкая авіяцыя не мела патрэбы здымаць сваю, і без таго добра знаёмую тэрыторыю. А звесткі аб месцазнаходжанні тых ці іншых аб'ектаў савецкага разведка атрымлівала непасрэдна ад партызан і падпольшчыкаў, якія кацярыліся дакладнымі картамі мясцовасці.

А вось немцам, каб атрымаць дакладную інфармацыю пра савецкія гаралы, даводзілася абапірацца акурат на звесткі, атрыманыя ў выніку паветранай разведкі — асабліва напярэдадні нападу на СССР і ў першыя

месяцы вайны. Самалёты-разведчыкі алсочвалі не толькі выгляд гарадоў, але і размяшчэнне ды рух войск. Таму ў Мінску, напрыклад, асабліваю ўвагу немцаў прыцягвалі раён вакзала і аэрапорта — існуе некалькі дзясяткаў здымкаў толькі гэтых месцаў. Прычым самы ранні нямецкі аэрафотаздымак часоў Другой сусветнай, які захоўваецца ў Беларускам дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай

каштоўнай крыніцай, якая дазваляе на ўласныя вочы пабачыць трагедыю першых дзён вайны — немцы педантычна фіксавалі вынікі штотдзённых бамбардзіровак Мінска з 23 па 26 чэрвеня.

А ў верасні 1941 года гітлераўцы здымалі ўжо акупаваны горад — гэтыя фота пазней публікавалі ў еўрапейскай прэсе. Прычым, напэўна, нават удалося распаўсюджваць дэзінфармацыю — падбіраючы фота, на якіх не было відаць варонак ад бомб, яны спрабавалі пераканаць замежную аўдыторыю, нібыта разбураныя дамы Мінска згарэлі ў выніку падпалаў, учыненых пе-

рад адступленнем Чырвонай арміі. Насамрэч жа вялізныя кварталы мураваных будынкаў паярпелі ад нямецкіх запальвальных бомб, якія знішчалі драўляныя перакрышці і ператваралі дамы ў пустыя "скрынкі". Ад пажару, выкліканага такімі бомбамі, выгаралі ў першыя дні вайны таксама і вялізныя кварталы драўлянай забудовы на левым беразе Свіслачы — аж да Камароўкі на поўначы.

Адзін з апошніх нямецкіх аэрафотаздымкаў Мінска, зроблены 8 ліпеня 1944 года, пасля вызвалення горада.

вайны, быў зроблены задоўга да нападу Германіі на СССР — ажно ў ліпені 1939 года! На працягу некалькіх даваенных гадоў нямецкія разведчыкі здымалі савецкія гаралы, рыхтуючыся да нападу, і з пачаткам вайны гэты разведка актывізавалася яшчэ больш.

На аэрафотаздымках Мінска першых дзён Вялікай Айчыннай нямецкімі разведчыкамі былі пазначаныя нават колькасці і тыпы савецкіх самалётаў, якія знаходзіліся ў той час на гарадскім аэрадроме. Усе аэрафотаздымкі ўважліва аналізаваліся — захопнікі пазначалі на іх кірмеркавыя цэлы, так і вынікі сваіх налётаў на горад. Таму аэрафота з'яўляюцца надзвычай

важнымі крыніцамі для высвятлення гісторыі сталіцы, і каштоўнасць такога фота з часам будзе толькі ўзрастаць.

...І НЕ ТОЛЬКІ МІНСК

Аэрафотаздымкі Мінска сёння ўжо нельга назваць неведомым відам крыніц — у інтэрнэце даступныя некалькі дзясяткаў такіх фота, краязнаўчы актыўна карыстаюцца імі для высвятлення новых фактаў гарадской мінуўшчыны. Але ўсё-такі аэрафота застаюцца маладаследванымі — грунтоўнай навуковай працы, якая аналізавала б гісторыю іх узнікнення і абагульняла інфармацыю, што змяшчаюць гэтыя выявы, дагэтуль няма.

Вядома, у будучыні гісторыкам, археолагам і іншым спецыялістам, якія займаюцца вывучэннем мінуўшчыны гарадоў, варту звярнуць на гэты від крыніц самую пільную ўвагу, як і на іншыя картаграфічныя дакументы. Тым больш, што, натуральна, захавалася аэрафотаздымка не толькі Мінска, але і каля двух дзясяткаў іншых беларускіх гарадоў. Усе гэтыя выявы ўважліва надзвычайна цікавыя для краязнаўцаў і могуць раскрыць пільным і даследчаным даследчыкам багата таямніц.

Фота з калекцыі Паўла Растоўцава

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3.)

“Калі застануся жывы...”

Пра некаторых загінулых мастакоў раскажу трохі падрабязней. Самымі малодшымі з іх былі Віталь Букаты і Васіль Капышэнка. Таленавіты рысавальшчык-самавук, 17-гадовы Букаты, пра якога мне раскажаў Заір Азгур, спачатку працаваў у плакат-газете “Раздавім фашысцкую гадзіну!” Захавалася ягоня кампазіцыя-заклік “Партызаны! У бой за родную Беларусь!”, дзе з дакладным мастакоўскім чутцём знойдзены і вобраз савецкага партызана, які ў свяшчэнным гневе паўстаў ва ўвесь рост, і брыдкая фігура фашыста-злачынца, які паквапіўся на нашу зямлю. Фон — танкі з чорнымі крыжамі, што паўзучы даляка ззаду, дым пажарышчаў, абпаленыя палі і лясы... Тым не менш, Віталь Букаты, прапуючы ў рэдакцыі плаката, увесць час вяртацца на фронт, і хутка атрымаўшы прафесію мінэра, трапіў у партызанскі атрад на Віцебшчыне. У адным з баёў з карнікамі па-тэроўска загінуў...

19-гадовы Васіль Капышэнка — учарашні студэнт Віцебскага мастацкага вучылішча, з першых дзён вайны разам са сваім любімым настаўнікам Аляксандрам Мазалёвым стаў падпольшчыкам-антыфашыстам у горадзе Рудня. Усё ж фашысты высачылі Васіля і пасля доўгіх катаванняў расстралялі... У Смаленскім гістарычным музеі захоўваюцца некалькі ягоных работ, у тым ліку “Аўтапартрэт”, створаны незалежна да яго арышту, і накід пахлытой жанчыны, пад якім — аўтарскі подпіс: “...42. Рудня. Турма”...

Так заарыштаваў, што таленавіты мастак Аркадзь Астаповіч, які зрабіў значны ўклад у развіццё даваеннага нацыянальнага графічнага пейзажу, нарадзіўшыся ў Мінску, пайшоў адсюль і на сваю смерць. Сыходзіў ён з горада ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны: 45-гадовы старшы лейтэнант запаса пайшоў на фронт добраахвотнікам. За пару дзён да ўваходжання немцаў у Мінск ён пакінуў жонку і двух сыноў у сям’і свайго былога вучня ў вёсцы Каралёў Стан. Потым прайшоў пешкі каля 300 кіламетраў на ўсход і злучыўся з аідацкімі часткамі Чырвонай Арміі. Але толькі тры месяцы паспеў прававаць у 111-м асобным батальёне 6-й стралковай дывізіі. 23 верасня 1941 года, у дзень нараджэння сваёй сястры, мастак загінуў смерцю храбрых у кровапралітнай бітве ля вёскі Рухава-Буды пад горадам Арлом. Сястра мастака Зінаіда Антонаўна атрымала пахавальную за подпісамі камандзіра батальёна, ваеннага камісара Шагульско і начальніка штаба Шулякоўскага. Да сённяшняга дня так і не вядомае месца яго пахавання...

Захаваўся апошні ліст мастака, які ён даслаў сваёй сястры Зіне, ейнаму мужу І. Бачарову і плямёніцы Ніне з той самай 6-й стралковай дывізіі.

Аркадзь Астаповіч.

Абрам Жораў.

куды ён, старшы лейтэнант, уліўся пасля таго, як пакінуў палаючы Мінск. Хачу прывесці яго шалкам: “12 ліпеня 1941 г. Дарагія Зіначка, Іван Аляксандравіч і Ніначка! Напісаў два лісты, але не ведаю, ці атрымалі вы іх. Я ўжо ў часці, хутка буду ведаць свой адрас, тады напішу, а цябе, Зіначка, прашу тады неадкладна паведаміць, ці ёсць якія звесткі ад Ніны, якую я з хворым Сенем і Валею пакінуў у в. Каралёў Стан (каля с. Леніна) ля станцыі Калодзічы, за 15 км ад Мінска, у сям’і Філіповіча. Хоцяцца спадзявацца, што яны як-небудзь адтуль выбраліся, тады яна вам напіша. Слабая ў мяне надзея ўбачыць іх зноў ці хоць бы даведацца, што яны жывыя. Але хочацца спадзявацца на гэта. Я здаровы. Ногі, якія крэху пабіў пад час пераходу, праходзіць. Цяпер галоўнае пытанне для мяне — гэта лёс Ніны і дзяцей. Каб ведаць, што з імі, ці ўсё добра, больш бы я нічога не хацеў. Спадзяюся, што ў вас усё добра. Цяло вас усіх. Ваш Аркадзь”. А ў мінскай майстэрні мастака, мабыць, так і застаўся на сталце чысты белы, не крунаты акварэльным пэндзлем, аркуш, на якім праз хуткі час “праявіліся” чырвоныя кроплі крыві, пралітыя беларускім мастаком-салдатам у тым яго апошнім баі пад Арлом... Са спадчыннай гэтага творчы “папашчавала” больш, у параўнанні з лясам твораў іншых загінулых мастакоў: у Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі захоўваецца некалькі дзясяткаў яго работ.

P.S. Сястра мастака — Зінаіда Антонаўна Астаповіч-Бачарова, якая мне пра ўсё гэта распавяла і паказала ліст, апошнія трыццаць гадоў свайго жыцця пражыла ў Віцебску.

Абрам Жораў — скульптар. Нарадзіўся ў 1907 годзе ў Магілёве. Вучыўся ў Міхаіла Керзіна ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме. Яшчэ студэнтам браў удзел у выстаўках, будучы ўжо членам Віцебскага аб’яднання маладых Асацыяцыі мастакоў рэвалюцыі. У 1930-я гады прываў актыўны ўдзел у скульптурным афармленні Дома ўрада БССР і Беларускага павялілена на Усеазаізнай сельскагаспадарчай выстаўцы ў

Маскве. Блізкі сябра З.Азгура, А.Бембеля і А.Глебава. Сярод яго станковых кампазіцый — “Сярод Арджанікідзе ў разведцы пад Барысавам”, “Лён”, “Плытагон”, “Качагар”. Калі пачалася Вялікая Айчынная, мастак пайшоў на фронт. Агуль, па меры магчымасці, пісаў лісты жонцы і маленькай дачушцы Святлане. Але ўдалося захаваць толькі тры папшоўкі, дзе замест маркі — пячатка палівай пошты і адбітак “Праверана ваеннай цензурай” (Я бачыў гэтыя гістарычныя “артфакты”). У канцы лістапада 1942-га Жорава адкілакі з фронту ў Маскву і як мастаку прапанавалі бронь. Ён адмовіўся і вярнуўся ў свой полк. Вось фрагмент з ягонага ліста да таварышаў-мастакоў: “Мы грамім немцаў скрозь і ўсюды. Каб вы маглі бачыць маіх таварышаў! Гэта — героі, вартыя лепшага твора мастацтва. Якія выдатныя вооружы! Калі застануся жывы, колькі будзе работ! Я раблю замалёўкі, галоўным чынам партрэты...”

Перапіска з роднымі і сябрамі абарвалася ў канцы 1943-га. За тыздзень да новага, 1944 года прыйшоў апошні ліст, дзе мастак віншаваў сям’ю са святам, паведамляў, што жывы і здаровы, марыць як мага хутчэй вярнуцца ў сваю любімую мінскую майстэрню... Але хутка прыйшло паведамленне: камандзір узвода аэразьмікі Абрам Жораў прапаў без вестак у баях на Украіне...

Там жа, на Украіне, пад Харкавам, у 1943-м загінуў у баі яшчэ адзін беларускі мастак — Іосіф Фянок. Захаваліся некаторыя яго франтавыя лісты да жонкі. Вось што ён пісаў за год да апошняга свайго бою: “Зрэдку трапляюцца кніжкі, якія чытаць — асабліва. Сабраў я некалькі дробных ілюстрацый і прагледзіў іх у вольны час. Гэта замяняе мне музей. Канешне, нельга сказаць, што гэта паўнацэнная замена, аднак і яна прыносіць мне вялікае задавальненне. У думках займаюся жывымі, і нельга сказаць, што гэта не дае ніякай карысці. Наадварот, мне думаецца, я — развіваюся, і як прыйдзе час, калі ў маіх руках будуць пэндзі, фарбы і палатно, дык ты ўбачыш, што гэты час

Іосіф Фенюк.

дарэмна не прапаў, убачыш мой рост і мае поспехі. Вымушана цяперашня творчая бяздзейнасць накопільвае ўва мне запас нерэалізаванай энергіі, якая з лямчэ большай сілай выявіцца пасля. Чым як наймужэй сціснеші спружыну — тым больш у ёй сілы...” З апошняга ліста да жонкі за паўгода да гібель: “Вось табе некалькі чарнавых накідаў да серыі... У кожнай кампазіцыі — не натуралістычна падрабязны выпадкі, а кампазіцыйна абаяўленыя мастацкае выяўленне сваіх пачуццяў і перажыванняў. Да гэтага трэба імкнуцца...”

Леў Зевін.

персанальная выстава была адкрыта за некалькі дзён да пачатку Вялікай Айчыннай. Пасля акупацыі Мінска ўсе творы з выставы былі фашыстамі знішчаны. А сам Бразер арыштаваны і кінуў у “Валікае” гета, якое існавала ў раёне Юбілейнай плошчы (пасля Перамогі — Рэспубліканская, зараз Раманаўская Слабада). У сакавіку 1942-га Бразер разам з сям’ёй быў расстраляны. У архіўных матэрыялах мінскага гета захавалася дакладная запіска камэнданта ад 4 сакавіка 1942 года, у якой паведамляецца, што мастак Абрам

Абрам Бразер працуе над партрэтаў Янкі Купалы.

Яшчэ адзін беларускі скульптар — Абрам Бразер. З 1918 года, пасля прыезду з Парыжа, актыўна працаваў разам з М.Шагалам, К.Малевічам, Л.Лісіцкім у Віцебску на “фронце” новага авангарднага выяўленчага мастацтва. Праз п’яць гадоў з’ехаў у Мінск на пастаяннае месца жыхарства і працы. У канцы 20-х быў членам Рэвалюцыйнай арганізацыі мастакоў Беларусі. У 1940-м, адным з першых, стаў заслужаным дзеячам мастацтва Беларусі і членам Саюза савецкіх мастакоў БССР першага склікання. Аўтар скульптурных партрэтаў Я.Купалы, С.Міхалёва, Ю.Пёна, помніка швейцарскаму педагогу Ігану Гэрыгу Песталоцці ў Віцебску (не захаваны). Яго вялікая

Бразер быў арыштаваны па абвінавачванні ў шпійнажы. Быўшым бы, прапуючы над партрэтамі нямецкіх афіцэраў, ён актыўна займаўся зборам важнай ваеннай інфармацыі, якую перадаваў мінскім падпольшчыкам і партызанам. Дарчы, скульптар і педагог Міхаіл Керзін, першы дырэктар Віцебскага мастацкага тэхнікума, застаўся ў акупаваным Мінску, таксама быў звязаны з партызанамі Міншчыны. Але застаўся жывым... Аб гэтым ён раскажаў асабіста мне ў 70-я гады ў час маіх двух сустрэч з ім у ленинградскай Акадэміі мастацтваў, дзе мастак тады працаваў.

Дарчы, тады ж у Ленінградзе я ўпершыню даведаўся, што беларускі ілюстратар,

рысавальшчык і архітэктар Майсей Вахсер, выхавальнік Акадэміі, сакурснік і сябра будучых народных архітэктараў СССР, нашых зямлякоў Георгія Заборскага і Уладзіміра Караля, у лютым 1942 года памер у блакаду ад голада. Да вайны для мінскіх выдавецтваў ён праілюстраваў кнігі “Легенда пра Ціля Уленшпігеля” Шарля дэ Кастэра, “Абломаў” М.Ганчарова. Таксама ім створаны ілюстрацыі да зборніка апавесцяў і апавяданняў Алеся Якімовіча “Выпадка на чыгунцы” (1938) і апавесці Якуба Коласа “У глыбіні Палесся” (1928). Захавалася сведчанне, што пісьменнік быў вельмі задаволены мастацкім афармленнем, зробленым малодзлым мастаком. Усе чорна-белыя ілюстрацыі ў тэхніцы “малюнак пяром” Вахсера датаваны 1937 — 1940 гадамі. Многія з гэтых графічных кампазіцый экспанаваліся на Усебеларускіх мастацкіх выставах і ўдзельнічалі ў першай Юбілейнай плошчы (пасля Перамогі — Рэспубліканская, зараз Раманаўская Слабада). У сакавіку 1942-га Бразер разам з сям’ёй быў расстраляны. У архіўных матэрыялах мінскага гета захавалася дакладная запіска камэнданта ад 4 сакавіка 1942 года, у якой паведамляецца, што мастак Абрам

Вішчэвіч Леў Зевін — жывапісец і графік. Вучыўся ў школе-майстэрні Ю.Пёна разам з З.Азгурам, Я.Мініным і С.Юдовіным. Потым — у Народнай мастацкай школе ў М.Шагала, К.Малевіча, В.Ермалаевай, Р.Фалька. Да 1925 года працягваў адукацыю ў маскоўскай ВХУТЕМАСе. Шмат выстаўляўся, у тым ліку на першых трох Усебеларускіх выстаўках і выстаўках савецкай графікі і кнігі ў Лондане, Оксфардзе, Манчэстэры і Ліверпулі. Аўтар вельмі цікавых жывапісных твораў: “Рабочая сям’я”, “Аблокі над возерам”, “Маціярства”, “Квартэц”, “Палявыя работы”, “Зянапа”, “Швейная фабрыка ў Віцебску”. У першыя дні Вялікай Айчыннай 38-гадовы мастак пайшоў добраахвотнікам на фронт. Вядома, што ўвоцень і змой 41-га ён удзельнічаў у баях пад Маскву. Далей сляды яго губляюцца. Магчыма, ён загінуў у баі; магчыма, апынуўся, як і дзясяткі тысяч іншых, у палоне і дзесяці згінуў па дарозе ў пекла або ў фашысцкім канцлагеры...

Так, на шчасце, шмат мастакоў — колішніх байцоў і камандзіраў Чырвонай Арміі, партызанства і падпольшчыкаў, што прайшлі па той вайне, — выжылі, каб у пасляваенны час пакінуць свае каштоўныя ўспаміны ў творах выяўленчага мастацтва, у якіх яны імкнуліся адлюстроўваць праўду і толькі праўду — якую ведалі, якую перажылі, здобылі цяжка многіх гадоў розуму і душэўных пакут... Усіх іх мы ведаем. У тым ліку і тых, хто так ці інакш прываўчы не пасрэдным удзел у бітве за Беларусь, ішоў далей, на штурм Сандаміра, Варшавы, Брэслава, Будапешта, Берліна, Прагі. Але не будзем забываць і тых, каму вайна так і не дазволіла вярнуцца ў свае творчыя майстэрні...

Барыс КРЭПАК

"Купальскае кола" — для смелых і вясёлых!

Фэстываль "Купальскае кола — XII" адбыўся 27 чэрвеня ў Беларускам дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту. Гэтым разам ягоны фармат давялося скараціць з трох дзён да аднаго, бо замежныя ўдзельнікі не змоглі прыехаць з-за пандэміі каранавіруса. Але ж нішто не перашкодзіла прыхільнікам Купалля адзначыць самае вясёлае летняе свята.

— Усе стаміліся ад самаізаляцыі, людзям хочацца выйсці пад промні ласкавага сонейка,

усміхацца, спяваць, танцаваць. І мы даем ім такую шчаслівую магчымасць, — сказаў падчас адкрыцця фэсту дырэктар Музея Эдуард Багдановіч. — "Купальскае кола" распачынае запознены сезон фестывалю open-air. Лепшыя з айчынных гуртоў з'ехаліся, каб музыкай вітаць трыумф прыроднай моцы — летняе соннастанне.

У чаканні канцэрта можна было наведаць кірмаш рамеснікаў, пакаштаваць розныя прысмакі ды традыцыйны сялянскія напоі — квас, збіцень, медавуху. Павучыцца старадаўнім танцам у дзвучат з гурта "1410", каб пасярод спякотнага дня стала яшчэ гарачэй. Або сплесці вянок з кветак ці галінак,

кіруючыся ўласнай фантазіяй і досведам дзяцінства.

Сярод досыць шматлікай публікі вылучаліся стыльва апранутыя заўсёднікі гістарычных фэстаў. З панімаў і старадаўніх сукенках і спадніцах дзіўна кантраставалі растагнутыя металісты ды суворыя байкеры. Купалле ўсім даспадобы!

— У нашых продкаў бытвала прыказка: "Хто не быў на Купаллі, таго бадай закапалі", — казала спявачка фальклорнага гурта "Горынь" Наталія Ермалінская. — Не варта думаць, нібы толькі моладзь гарэзіла ў Купальскую ноч. На гэтае свята выходзілі і маля, і старыя. Замужнія жанчыны надзявалі вянкi паверх хустак.

Беларускі народ склаў багата купальскіх песень. Фальклорныя гурты "Горынь", "Гуда", "Рутвіца" выконвалі спевы, сабраныя ва ўсіх рэгіёнах нашай краіны. Выступалі таксама і іншыя музычныя калектывы.

У фінале свята мусілі адбыцца факельнае шэсце і абрад "Завітанне касы". Аднак гэты план парушыла моцная навальніца. Злавалася, сам Парун салотаваў "Купальскаму колу"! І ўсё ж-такі самыя смелыя гледачы не раз'ехаліся па дамах, а дачкаліся канца навальніцы і начнога вогнішча, вакол якога вадзіла карагод моладзь са Студэнцкага этнаграфічнага таварыства.

Святлана ІШЧАНКА
Фота аўтара

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ МАСТАЦКІЯ МУЗЕІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

■ "Сусвет Язэпа Драздовіча".

Выставы:

■ Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляраў 2020 года "Плынь часу"

(ў рамках праекта "Нашы калекцыі").

■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада"

("дзяяло" твораў розных эпох, відаў і стылістычных кірункаў) — да 2 жніўня.

■ Выстава твораў вядомага беларускага мастака Уладзіміра Сулкоўскага (19.07.1950 — 16.05.2013) "Яго зямля, яго людзі",

прымеркаваная да 70-годдзя з дня яго нараджэння — да 23 жніўня.

■ Сумесны культурна-адукацыйны праект-квэст Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны "Аб Вялікай Айчыннай..."

■ "Фердынад Рушчыц":

віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.

■ Віртуальная выстава "Дзеці мастакоў"

(хто глядзіць на нас з дзіцячых партрэтаў, што належыць пэндзлю вядомых майстроў жывапісу, графікі, скульптуры?)

Філіялы музеяў

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧУ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.

Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Повязь часоў",

якая знаёміць з багаццем вобразнаў традыцыйнага ручніка.

■ Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных як "Пісанкі"

Кожную нядзелю а 12-й.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.

Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Часовая экспазіцыя "Героі вайны на Краснай плошчы",

прывячана 75-годдзю Перамогі і 75-годдзю парады Перамогі — да 6 ліпеня.

■ Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Аўтарская выстава карцін Алеся Сурава "Паштоўкі з мястэчка" — да 15 лістапада.

■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейсіка, 1.

■ Выстава работ маладога мастака Ксеніі Сушы

"Дакрананне" — да 16 жніўня.

Ратуша:

г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Слуцкая Брама:

■ Выстава каталіцкіх, уніяцкіх і праваслаўных крыжоў розных гістарычных перыядаў "Крыж: арыенцір, сімвал, памяць" — да 30 верасня.

■ ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМІШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе

+375 17 334 57 41

альбо пішыце

на электронны адрас

kultura@tut.by!

квэстаў

квэстаў